
Praktijkonderzoek

Waar ligt de Grens? Een onderzoek over fysieke afstand versus nabijheid in de begeleiding van kinderen met autisme

Onderzoeksrapport Msen autismespecialist

Begeleid door mevrouw I. van der Sommen MA

Andrea Witte

Beethovenlaan 164, 3335 BB Zwijndrecht

Email: andreawitte86@hotmail.com

Studentnummer: 2135457

Opleidingscentrum Speciale Onderwijszorg

Fontys Hogescholen Tilburg

Zwijndrecht, 2009-2010

INHOUD

VOORWOORD	5
SAMENVATTING.....	7
INLEIDING.....	9
HOOFDSTUK 1: THEORETISCH KADER	
1.1 Fysiek contact	11
1.2 Pedagogische sensitiviteit	12
1.3 ASS (Autisme spectrum stoornissen) en fysiek contact.....	14
1.3.1 Waarnemingen en zintuiglijke ervaringen	14
1.3.2 Cognitie.....	15
1.5 Boba	16
1.5.1 Visie van boba	17
1.5. Weekendopvang	18
HOOFDSTUK 2: METHODE	
2.1 Beschrijving onderzoeksgroep	20
2.2 Soort onderzoek en onderbouwing.....	20
2.3 Methoden en onderzoeksinstrumenten.....	20
2.3.1 Onderzoeksmethode	20
2.3.2 Van methode naar operationalisatie.....	21
2.4 Analyse data	21
2.5 Triangulatie.....	22
2.6 Inventarisatie bij collega's	22
2.7 Ethische aspect	22
2.8 Hypothesen.....	22

HOOFDSTUK 3: RESULTATEN

3.1 Populatiebeschrijving	23
3.2 Resultaten vragenlijsten	23
3.2.1 Thema naar bed gaan	24
3.2.2 Douchen en in bad	25
3.2.3 Aankleden	26
3.2.4 Persoonlijke verzorging	27
3.2.5 Zwemmen	28
3.2.6 Belonen	29
3.2.7 Troosten	30
3.2.8 Knuffelen, stoeien en kietelen	31
3.2.9 Overige vragen	32

HOOFDSTUK 4: CONCLUSIES

4.1 Analyse van de deelvragen	35
4.1.1 Ondersteunende aanrakingen	35
4.1.2 Affectieve aanrakingen	37
4.1.3 Waar ligt de grens?	39
4.1.4 Algemene vragen:	40
4.2 Betrouwbaarheid en validiteit	42
4.2.1 Betrouwbaarheid	42
4.1.2 Validiteit	43

HOOFDSTUK 5: EVALUATIE

5.1 Evaluatie van mijn onderzoeksproces	44
5.1.1 Korte terugblik	44
5.1.2 Overeenkomsten en verschillen hypothesen en resultaten	44
5.2 Doelstellingen/ Betekenis van het onderzoek	45

HOOFDSTUK 6: AANBEVELINGEN

6.1 Aanbevelingen voor het protocol.....	46
6.2 Aanbevelingen voor collega's	46
6.3 Suggesties voor eventueel verder onderzoek.....	47
NAWOORD	48
PERSOONLIJKE REFLECTIE EN EVALUATIE	49
LITERATUURLIJST	51
BIJLAGE	52

VOORWOORD

In het kader van mijn opleiding , Master SEN, leerroute Autismespecialist, die ik volg aan het opleidingscentrum Speciale onderwijszorg van de Fontys Hoge School, heb ik een survey onderzoek uitgevoerd. In dit onderzoek ben ik op zoek gegaan naar de grenzen van ouders, begeleiders en het management ten aanzien van fysiek contact tussen begeleiders en kinderen tijdens de weekendopvang van Boba¹. Alle ondervraagden zijn werkzaam bij Boba of maken gebruik van de weekendopvang. Het onderzoek is opgestart omdat er steeds meer handelingsverlegenheid ontstond bij begeleiders met betrekking tot het aanraken van kinderen. In de beginfase van het onderzoek was ikzelf nog niet werkzaam binnen de weekendopvang. Om een goede vragenlijst op te stellen voor het onderzoek heb ik een aantal weekenden meegedraaid en na de positieve ervaringen ben ik inmiddels ook als vaste kracht werkzaam binnen de weekendopvang. Tijdens een weekendje weg met de kinderen merkte ik pas hoe vaak er fysiek contact is en dat dit vaak lastig af te bakenen is met vaste regels, maar dat ik wel behoefte had aan richtlijnen en een houvast. Voordat er regels en richtlijnen kunnen worden vastgesteld, is het van belang om eerst te onderzoeken hoe de betrokkenen (ouders, begeleiders en het management) tegenover verschillende fysieke aanrakingen staan en waar hun grenzen liggen. In het onderzoek stond onderstaande onderzoeksvraag centraal:

Waar liggen volgens ouders en de werknemers van Boba de grenzen bij ondersteunend en affectief fysiek contact en pedagogische sensitiviteit, dat tijdens weekendopvang kan ontstaan, tussen begeleiders en kinderen in de leeftijd van 4-10 jaar met ASS en een gemiddelde intelligentie.

Bij de start van mijn onderzoek had ik enkel zicht op mijn eigen visie over fysiek contact tussen kinderen en begeleiders. Deze visie was grotendeels gebaseerd op mijn ervaringen als autismebegeleider in de thuisbegeleiding en op het Bobahuis en de normen en waarden die ik van huis uit heb meegekregen en heb omgezet naar mijn eigen normen en waarden. Acht maanden heb ik ook inzicht gekregen in de visie van ouders, collega's en het management op het fysiek contact tussen kinderen en begeleiders. Het is interessant om te zien hoe uiteenlopend de kunnen reacties zijn en wat de verschillen en overeenkomsten zijn tussen de drie onderzoeksgroepen. Ik heb voor mijzelf kunnen concluderen dat het aangeven van grenzen bij fysiek contact een lastig vraagstuk blijft. Dit omdat aanrakingen vrijwel altijd situatie- en kindgeboden zijn. Het is belangrijk dat er richtlijnen worden opgesteld maar vooral de pedagogische sensitiviteit² speelt een belangrijke bij het aangaan van fysiek contact bij kinderen. Dit geldt voor alle kinderen maar zeker bij kinderen met ASS vraagt het de pedagogische sensitiviteit extra aandacht!

De afgelopen acht maanden heb ik ondersteuning gehad van mijn werkcoach binnen Boba, Eshter Ham en mijn begeleider vanuit Fontys OSO Ilonka van der Sommen, bedankt hiervoor.

Ook wil ik graag mijn ouders en vriend bedanken voor hun geduld en hun motiverende woorden. Wanneer mijn hoofd overliep van alle werkzaamheden met betrekking tot het afronden van mijn opleiding, en ik twijfelde aan mijn eigen kunnen, motiveerden zij mij altijd met de 'wijze' woorden 'Andrea, het komt allemaal goed, je hebt je hele studie goed doorlopen dus waarom dit niet?'

¹ Boba: Bureau Opvang Begeleiding Autisme, Dordrecht

² Het begrip wordt nader toelicht in hoofdstuk 1.2

Daarnaast wil ik mijn 'critical friends' bedanken voor het meedenken met mijn onderzoek en het geven van feedback op mijn stukken. Tot slot alle deelnemers van het onderzoek niet te vergeten voor het invullen van de vragenlijst.

SAMENVATTING

‘Waar ligt de grens’ is een survey- onderzoek waarin ik als onderzoeker op zoek ga naar de grens van ouders, collega’s en het management bij fysiek contact tussen begeleidster en kinderen tussen de 4-10 jaar met ASS en een gemiddelde intelligentie. Het onderzoek is gericht op fysiek contact tijdens de weekendopvang van Boba, Bureau Opvang Begeleiding Autisme, en heeft als doel om de handelingsverlegenheid bij de begeleidster te reduceren.

De volgende onderzoeksvraag is geformuleerd:

Waar liggen volgens ouders en de werknemers van Boba, de grenzen bij ondersteunend en affectief fysiek contact en pedagogische sensitiviteit, dat tijdens weekendopvang kan ontstaan, tussen begeleiders en kinderen in de leeftijd van 4-10 jaar met ASS en een gemiddelde intelligentie.

Om in te spelen op de behoeftes van de begeleidster en na te gaan op welke gebieden zij handelingsverlegenheid ervaren is er voorafgaand aan het opstellen van de vragenlijst een klein inventariserend onderzoek gedaan onder de begeleidster van de weekendopvang. Zij konden aangeven waar zij handelingsverlegenheid voelde en deze punten zijn opgenomen in de vragenlijst. Daarnaast heeft er een literatuurstudie plaats gevonden om o.a. de begrippen fysiek contact, pedagogische sensitiviteit en de invloed van autisme op beiden begrippen in kaart te brengen. Tot slot heb ik als onderzoeker een participerende observatie uitgevoerd en ben ik een als begeleidster een weekend mee weg geweest. Deze participerende observatie heeft een grote rol gespeeld in de bewustwording van fysiek contact dat er kan plaatsvinden en de moeilijkheid om regels en grenzen op te stellen met betrekking tot fysiek contact. Daarnaast heeft deze participerende observatie mij zo enthousiast gemaakt dat ik inmiddels zelf ook werkzaam ben binnen de weekendopvang!

Een subdoel van het onderzoek is om te kijken of het autisme van het kind invloed heeft op de mate waarop ouders fysiek contact toestaan. Iedere vraag is daarom ook gesplitst in een A en B vraag. A was gericht op kinderen in het algemeen en B op het specifieke kind met autisme. Tijdens het verwerken van de data kwam duidelijk naar voren dat het autisme van het kind niet van invloed was op de mate waarop ouders fysiek contact toestaan. Vanuit dit oogpunt is enkel antwoord A verwerkt als data.

Om antwoord te kunnen geven op de onderzoeksvraag zijn er deelvragen geformuleerd, in deze deelvragen wordt gesproken over affectief en ondersteunend fysiek contact.

Het onderzoek is een ‘mixed methode’ en zowel kwalitatief als kwantitatief van aard. Naast de 38 stellingen die beantwoord kunnen worden met een vijfpuntschaal, is er ook voldoende ruimte aanwezig voor het noteren van aanvullende opmerkingen. In het onderzoek is sprake van een triangulatie en er zijn drie onderzoeksgroepen bij het onderzoek betrokken; ouders, collega’s en het management.

Bij het verwerken van de resultaten is gekeken naar de totale resultaten van alle onderzoeksgroepen bij elkaar maar ook naar de verschillen en overeenkomsten die de drie onderzoeksgroepen laten zien. Naar aanleiding van de resultaten kan er geconcludeerd worden dat ondersteunende aanrakingen sneller geaccepteerd worden dan affectieve aanrakingen en het management zichtbaar kritischere grenzen aangeeft dan ouders en collega's. Daarnaast zijn diverse overeenkomsten en verschillen te zien tussen de onderzoeksgroepen en blijft het wassen en afdrogen van het geslachtsdeel voor de helft van de ondervraagden een kritisch grensoverschrijdend punt.

INLEIDING

Boba, Bureau Opvang Begeleiding Autisme, wil haar dienst 'weekendopvang' optimaliseren. Het komende jaar wordt er veel aandacht besteed aan de optimalisering van de verschillende facetten die in de weekendopvang naar voren komen. Het draaiboek wordt verder gespecificeerd en het is van belang dat deze wordt uitgebreid met een aantal protocollen.

Er lijkt steeds meer handelingsverlegenheid te ontstaan bij begeleiders met betrekking tot het aanraken van kinderen tijdens weekendopvang. Hoe staan ouders tegenover aanrakingen tussen begeleiders en kinderen? Is het toegestaan om met een kind te knuffelen, het te helpen met wassen of het een kus te geven voor het slapen gaan? Hoe staan de begeleiders hier zelf tegenover? Hoe gaan zij om met aanrakingen die vanuit het kind zelf komen.

Bovenstaande vragen houden de handelingsverlegenheid in stand. Om de handelingsverlegenheid te reduceren is het belangrijk dat er regels en afspraken worden gemaakt en worden opgenomen in een gedragscode.

Om tot regels en afspraken te komen is het van belang dat er onderzoek wordt gedaan naar de mening van begeleiders. Hoe gaan de begeleiders op dit moment om met kroelen, kietelen, een kus voor het slapen gaan, troosten, helpen met wassen etc. en hoe zouden zij dit in de toekomst graag zien in een gedragscode. Daarnaast is het belangrijk om de ouders van de kinderen bij het onderzoek te betrekken, hoe kijken zij tegen het fysiek contact tussen (hun) kind en de begeleiders aan? Heeft het autisme van hun kind hier invloed op?

Het doel is om de resultaten van het onderzoek in een gedragscode binnen de visie van Boba weer te geven. Het schrijven van het protocol is geen onderdeel van dit onderzoek, maar ik zal wel aanbevelingen doen die meegenomen kunnen worden bij het opstellen van een protocol.

DOEL IN HET ONDERZOEK

Het doel IN het onderzoek is om in kaart te brengen hoe ouders en collega's tegenover fysiek contact tussen begeleiders en kinderen met ASS staan. Welk contact vinden zij gepast en welk contact vinden zij ongepast.

DOEL VAN HET ONDERZOEK

Het uiteindelijke doel VAN het onderzoek is om een aanbeveling te kunnen geven waarmee een protocol geschreven kan voor de visie van Boba.

ONDERZOEKSVRAAG

Waar liggen volgens ouders en de werknemers van Boba, de grenzen bij ondersteunend en affectief fysiek contact en pedagogische sensitiviteit, dat tijdens weekendopvang kan ontstaan, tussen begeleiders en kinderen in de leeftijd van 4-10 jaar met ASS en een gemiddelde intelligentie.

DEELVRAGEN

Zoals in het theoretisch kader ook al naar voren komt zijn er diverse soorten aanrakingen (Leijssen, 2000). Tijdens de weekendopvang komen kinderen en begeleidster het meest in aanraking met ondersteunende en affectieve aanrakingen. Om antwoord te kunnen geven op de deelvragen zijn alle vragen uit de vragenlijst verdeeld onder de twee soorten aanrakingen die tijdens de weekendopvang het meeste voorkomen; ondersteunende en affectieve aanrakingen. Daarnaast volgen er een aantal overige vragen die niet direct in verband staan met een aanraking.

Ondersteunende aanrakingen:

1. Wat is de mening van ouders over mogelijke ondersteunende aanrakingen, tussen begeleidster en kind, die tijdens de weekendopvang kunnen plaatsvinden?
2. Wat is de mening van collega's over mogelijke ondersteunende aanrakingen, tussen begeleidster en kind, die tijdens de weekendopvang kunnen plaatsvinden?
3. Wat is de mening van het management over mogelijke ondersteunende aanrakingen, tussen begeleidster en kind, die tijdens de weekendopvang kunnen plaatsvinden?
4. Wat valt hierin op? Zijn er verschillen en overeenkomsten te zien? Zijn er aanwijzingen voor deze verschillen en overeenkomsten, en hoe zijn deze te verklaren?

Affectieve aanrakingen:

5. Wat is de mening van ouders over mogelijke affectieve aanrakingen, tussen begeleidster en kind, die tijdens de weekendopvang kunnen plaatsvinden?
6. Wat is de mening van collega's over mogelijke affectieve aanrakingen, tussen begeleidster en kind, die tijdens de weekendopvang kunnen plaatsvinden?
7. Wat is de mening van het management over mogelijke affectieve aanrakingen, tussen begeleidster en kind, die tijdens de weekendopvang kunnen plaatsvinden?
8. Wat valt hierin op? Zijn er verschillen en overeenkomsten te zien? Zijn er aanwijzingen voor deze verschillen en overeenkomsten, en hoe zijn deze te verklaren?

Waar ligt de grens?

9. Waar ligt volgens ouders de grens bij fysiek contact?
10. Waar ligt volgens collega's de grens bij fysiek contact?
11. Waar ligt volgens het management de grens bij fysiek contact?

Algemene vragen:

12. Is er een verschil te zien in de mate waarop ouders fysiek contact met hun kind met autisme toestaan en het fysiek contact met kinderen in het algemeen zonder ASS?
13. Heeft het geslacht van de hulpverlener invloed op de mate waarop ouders fysiek contact toestaan?
14. Is de achtergrond van de begeleidster (vaste kracht of student collega) van invloed op de mate waarop ouders fysiek contact toestaan?
15. Hoe staan ouders tegenover pedagogische sensitiviteit, mogen de begeleidsters op hun gevoel afgaan of moeten zij zich aan 'de regels' houden?

HOOFDSTUK 1: THEORETISCH KADER

In dit hoofdstuk worden de begrippen die geformuleerd zijn in de onderzoeksvraag of hiermee in verband staan verduidelijkt. Allereerst is het van belang dat er een helder beeld ontstaat van de betekenis van fysiek contact en pedagogische sensitiviteit. Ik heb bewust gekozen voor het gebruik van deze twee begrippen omdat ik vind dat ze met elkaar in verband staan. Fysiek contact is het lichamelijk contact dat er werkelijk is. Pedagogische sensitiviteit kijkt verder dan het daadwerkelijke contact dat er plaatsvindt en richt zich vooral op de tot stand komen van dit contact en de rol en intenties van de begeleider hierin. Beide begrippen zullen in dit theoretisch kader nader worden toegelicht.

Wanneer de betekenis van 'fysiek contact' en 'pedagogische sensitiviteit' is uitgewerkt zal de link worden gemaakt met autisme. Doordat kinderen met autisme een andere cognitieve denkstijl en beleving van de tastzin hebben zal de betekenisverlening van fysiek contact vaak anders zijn. Het is daarom belangrijk dat de begeleider voordat ze fysiek contact met een kind met autisme zoekt eerst nagaat wat de aanraking voor het kind kan betekenen. (Vermeulen, 2005).

Tot slot zullen de begrippen; Boba & weekendopvang nader worden toegelicht.

1.1 FYSIEK CONTACT

Fysiek contact tussen mensen is er in verschillende gradaties. Om deze gradaties helder in kaart te brengen heb ik ervoor gekozen om de 6 gradies van Leijssen (Leijssen, 2000) aan te houden. De gradaties zullen nader worden toegelicht, daarna zal de link met autisme gemaakt zal worden.

Accidentele aanrakingen; Hierbij gaat het om aanrakingen die per ongeluk plaatsvinden bijvoorbeeld: Wanneer de voeten van de begeleider en het kind elkaar onder tafel aanraken. Ondanks dat het hier gaat om een aanraking zonder betekenis is het van belang dat de begeleider alert is op hetgeen de aanraking bij het kind op kan roepen. Zeker bij kinderen met autisme is het belangrijk hierop te letten. Door de overgevoelige tastzin, die sommige kinderen met autisme ervaren, kan een kleine aanraking al leiden tot een indringende zintuiglijke ervaring en een paniekaanval veroorzaken (Bogdashina, 2004).

Taakgerichte aanrakingen; Bij een taakgerichte aanraking is het fysieke contact niet de bedoeling maar het gevolg van de actie. Bijvoorbeeld wanneer de begeleider het kind speelgoed aanreikt en hierbij de hand van het kind aanraakt. Hierbij geldt weer dat de aanraking waarschijnlijk door de begeleider niet eens wordt opgemerkt, maar dat het kind er wel door wordt geprikkeld.

Aandachtsaanrakingen; Aandachtsaanrakingen zijn functioneel, hieronder valt het geven van een hand bij binnenkomst en afscheid of het aantikken van een kind om hem erop te wijzen dat het aan de beurt is. Aandachtsaanrakingen zijn steeds kortdurend, wanneer de aanrakingen lang worden heeft het een andere betekenis. Echter door een tekort aan centrale coherentie is het voor kinderen met autisme moeilijk om betekenis te verlenen aan fysiek contact en is het belangrijk om mondeling toe te lichten wat waarom je fysiek contact maakt, wat de functie is. (Vermeulen, 2007)

Affectieve aanrakingen; Affectieve aanrakingen hebben een vriendelijke, hulpvaardige of ondersteunende intentie zoals bijvoorbeeld het langer vasthouden van de hand van het kind of het geven van een schouderklopje of knuffel. Om de intentie voor het kind duidelijk te maken is het belangrijk om de aanraking te ondersteunen met verbale communicatie waarbij duidelijk wordt waarom je het kind aanraakt, deze ondersteunende verbale communicatie is voor een kind met autisme erg belangrijk. Dit omdat het voor het kind met autisme moeilijk is om te achterhalen van de intentie van de aanraking is, wat voort komt uit een tekort aan centrale coherentie. (Vermeulen, 2007)

Expressieve aanrakingen; De expressieve aanraking lijkt op de affectieve aanraking. Alleen is de intentie anders, het gaat hier om de uiting van het eigen gevoel. In bepaalde relaties is deze vorm van aanraking ongepast (bijvoorbeeld begeleider -cliënt) omdat hierdoor een omkering van rollen plaatsvindt. De expressieve aanraking kan in de hulpverlening gezien worden als een grensoverschrijdende aanraking. Bijvoorbeeld wanneer een begeleider het kind op schoot neemt omdat zij de behoefte heeft om met het kind te knuffelen terwijl het kind geen enkele toenadering zoekt.

Ondersteunende aanrakingen; Ondersteunende aanrakingen zijn meestal langdurige en intensiever dan bovenstaande aanrakingen. Ondersteunende aanrakingen zijn noodzakelijk voor het functioneren van een persoon. Het troosten van een kind kan gezien worden als een ondersteunende aanraking maar ook het bieden van ondersteuning in de persoonlijke verzorging valt onder ondersteunende aanrakingen (Leijssen, 2000). In de weekendopvang zullen de begeleiders de rol van verzorger over nemen. Dit zorgt ervoor dat er vele ondersteunende aanrakingen tussen de begeleider en het kind zullen plaatsvinden. Tijdens de weekendopvang gaan vaak kinderen mee die nog niet in staat zijn om zich geheel zelfstandig te verzorgen, dit kan deels te maken hebben met de leeftijd en deels door een tekortkoming in de executieve functies. De werking van de executieve functies (Berckelaer-Onnes, 2002) zal verderop in het theoretisch kader verder worden uitgewerkt. Doordat de begeleider de rol van opvoeder tijdens het weekend over neemt zullen er de nodige ondersteunende aanrakingen plaatsvinden.

1.2 PEDAGOGISCHE SENSITIVITEIT

Er lijkt steeds meer handelingsverlegenheid te ontstaan bij beroepsopvoeders met betrekking tot het aanraken van kinderen, zij durven niet meer te vertrouwen op hun pedagogische sensitiviteit, dit blijkt onder andere uit het onderzoek van K.J. Mulderij en S. Mark (Mark, 2008). Aanrakingen bij kinderen zijn van essentieel belang voor de ontwikkeling van het kind. Aanrakingen beïnvloeden de sociaal-emotionele ontwikkeling. Kinderen hebben aanrakingen nodig om zich te kunnen hechten aan hun (professionele) opvoeders. Door kinderen positief aan te raken ontwikkelen zij zelfwaardering en vertrouwen in de ander (Mark, 2008).

Pedagogische sensitiviteit kan als volgt worden omschreven:

‘Het inschattingsvermogen ten aanzien van wat in een pedagogische relatie nodig en verantwoord is’ (Jansen, 2006)

Ikzelf wil het als volgt omschrijven: *‘Het inzicht van de beroepsopvoeder om in te spelen op de behoefte van het individuele kind’ (Witte, 2010)*

Pedagogische sensitiviteit kan onderverdeeld worden in drie deelaspecten; Fysiek contact, visuele gerichtheid en gezichtsexpressie (Mark, 2008). In dit onderzoek is de pedagogische sensitiviteit gericht op het fysiek contact tussen begeleiders en kinderen. K.J. Mulderij en S. Mark hebben een onderzoek gedaan naar de verschillende factoren die een rol spelen bij het tot stand komen van fysiek contact tussen beroepsopvoeder en het kind in een professionele pedagogische relatie.

In het onderzoek komt naar voren dat er rekening moet worden gehouden met 6 factoren die van invloed zijn op de beleving van de aanraking voor het kind. (Mark, 2008).

1. Het kind: Elke kind is uniek en er bestaan grote individuele verschillen tussen kinderen. Het ene kind stelt aanrakingen meer op prijs dan het andere kind daarom is het van belang om goed te kijken naar de vraag van het kind. Wat heeft het specifieke kind nodig?

De leeftijd speelt hierbij een belangrijke rol. Jonge kinderen worden makkelijker aangeraakt en zoeken dit ook eerder op dan kinderen aan het einde van de basisschoolleeftijd. Naast de leeftijd heeft ook de stemming van het kind invloed op de aanraking, een verdrietig kind 'vraagt' eerder om aangeraakt te worden dan een kind dat lekker buiten aan het spelen is. Wanneer het gaat om een kind met ASS zal er nog grondiger gekeken moeten worden naar de specifieke behoefte van het kind. Is het kind hypo of hypergevoelig (zie paragraaf 1.3.1) voor aanrakingen en wat kan een aanraking bij het kind veroorzaken.

2. De (beroeps)opvoeder: Als begeleider is het altijd goed om na te gaan welke rol en verantwoordelijkheidspositie je inneemt ten opzichte van het kind. Een begeleider die thuisbegeleiding aan een kind biedt gaat heel anders met het kind om dan wanneer hij/zij het kind in de weekendopvang zal begeleiden.

3. Intentie: Wanneer er een aanraking plaatsvindt vanuit de begeleider naar het kind heeft de begeleider een pedagogische bedoeling met de aanraking: koesterend, bemoedigend, troostend, aandachtvragend. Een corrigerende of bestraffende aanraking valt al snel onder fysieke mishandeling en niet onder pedagogische sensitiviteit.

4. Context: De aanraking is niet alleen aan het kind, de opvoeder of de intentie gekoppeld maar ook de context is van invloed op de aanraking.

De context wordt door kinderen met ASS vaak niet opgemerkt waardoor de aanraking onverwacht komt of niet begrepen wordt. Kinderen met autisme ervaren vaak contextblindheid. Dat wil zeggen dat ze moeite hebben om details te integreren en betekenissen te verlenen vanuit de samenhang van de context. Ze kunnen heel veel kennis en vaardigheden bezitten, maar omgaan met meervoudige betekenissen blijft voor hen ontzettend moeilijk. (Vermeulen, 2007). Deze contextblindheid komt voort uit een verstoorde waarneming in het brein. Om de context te kunnen bepalen speelt de zintuiglijke waarneming en de waarneming van het brein op het 1^e niveau (opmerken, integreren of negeren van prikkels) en het 2^e niveau (betekenisverlening geven aan prikkels oftewel concept perceptie) een belangrijke rol. Bij kinderen met autisme werken de zintuigen wel goed maar is de waarneming in het brein verstoord waardoor problemen optreden en de aanraking anders kan worden begrepen of ervaren. (Verpoorten, 2009).

5. Afstemming; Het afstemmen van de aanraking is essentieel maar ook ingewikkeld. Bij het afstemmen van de aanraking is het van belang op de volgende punten te letten; het aanvoelen, de lichaamstaal, de blik van het kind en het geslacht. In het onderzoek van K.J. Mulderij en S. Mark (Mark, 2008) geven de respondenten aan dat zij vooral op hun gevoel afgaan en op de lichaamstaal van het kind letten.

6. De aanraking; Wanneer de begeleider voorgaande stappen heeft doorlopen kan dit leiden tot een aanraking. De plaats van de aanraking kan op verschillende manieren worden beleefd. Aanrakingen op de blote huid zoals in de nek of op de wang worden vaak intiemer ervaren dan aanrakingen op de arm of een schouderklopje. Aanrakingen kunnen ook met andere lichaamsdelen plaatsvinden zoals het (vriendschappelijk) aanstoten van elkaars elleboog, het (speels) schoppen tegen elkaars voeten of het geven van een kus wanneer iemand jarig is. Een kus wordt vaak als intiem ervaren en wordt dan ook door weinig begeleiders gegeven.

Het is ook mogelijk om een kind met een ander voorwerp aan te raken bijvoorbeeld met een potlood of een knuffel, dit wordt door kinderen vaak als veilig ervaren.

De duur en de stevigheid van de aanraking zijn ook van invloed op de beleving van de aanraking. Een langdurige aanraking wordt vaak intenser ervaren.

1.3 ASS (AUTISME SPECTRUM STOORNISSEN) EN FYSIEK CONTACT

Voordat de begeleider fysiek contact met een kind met autisme zoekt is het van belang om eerst na te gaan wat de aanraking voor het kind kan betekenen. Het is van belang om te kijken naar de beleving van de tastzin maar ook naar de cognitieve stijl en de betekenisverlening die het kind aan een aanraking geeft. Wanneer de begeleider beiden gebieden in beeld heeft gebracht kan het fysiek contact worden afgestemd op de behoefte van het kind.

1.3.1 WAARNEMINGEN EN ZINTUIGLIJKE ERVARINGEN

Mensen met autisme kunnen net als andere personen met een ontwikkelingsstoornis een andere waarneming hebben, zo ook op het sensorische gebied. Soms over- of onderreageren een of meerdere zintuigen op zintuiglijke informatie. Deze manier van werking van de zintuigen kan bij het kind met autisme leiden tot: schrikreacties, ontstemde reacties, braken, ophalen van voedsel, stereotiepe gedrag en zich afsluiten. Dit gedrag wordt door ons als begeleiders vaak gezien als 'moeilijk gedrag'. (Bailly, 2008)

Sensorische integratie is een aangeboren en neurobiologisch proces waarbij prikkels uit de omgeving en uit het eigen lichaam opgevangen worden door de zintuigen en geïntegreerd, geïnterpreteerd en geordend worden in de hersenen. Dit proces leidt uiteindelijk tot een bepaald gedrag dat weer voor een nieuwe prikkel zorgt die wordt waargenomen en verwerkt. Als er geen aangepaste integratie en interpretatie van prikkels plaatsvindt, dan leidt dat tot ontwikkelingsproblemen. (Pichal, 2008)

Mensen met autisme hebben moeite met het integreren en interpreteren van prikkels. Deze gestalte perceptie kan leiden tot verschillende sensorische ervaringen en compenserende strategieën (uit vrije wil of als automatische reflex) die iemand aanleert om de overbelasting aan sensorische informatie aan te kunnen. Hyper en Hypogevoeligheid is een veelvoorkomend patroon bij autisme en zal hieronder nader worden toegelicht. . (Bogdashina, 2004)

Hypergevoeligheid: het kanaal is te open, met als gevolg dat er meer stimulatie binnenkomt dan de hersenen kunnen hanteren.

Hypogevoeligheid: het kanaal is niet open genoeg, met als gevolg dat te weinig stimulatie binnenkomt en de hersenen gedeprimeerd raken.

Witte ruis: het kanaal functioneert gebrekkig en creëert daarom zijn eigen prikkel waardoor de boodschap uit de buitenwereld wordt overstemd door de ruis binnen het systeem. (Bogdashina, 2004)

Er wordt onderscheid gemaakt tussen verschillende sensorische systemen, in dit onderzoek zal de aandacht gericht zijn op de tastzin oftewel het tactiele systeem. Het tactiele systeem is te omschrijven als het vermogen om aanrakingen, druk, pijn en temperatuur waar te nemen.

Mensen met autisme kunnen lastig hebben van een hypergevoelige tastzin. Wanneer er bij kinderen sprake is van hypergevoeligheid kunnen zij bang zijn om omhelst te worden, ze worden liever niet aangeraakt. Door de

overgevoelige tastzin van kinderen met autisme kan een kleine aanraking al leiden tot een indringende zintuiglijke ervaring en een paniekaanval veroorzaken.

Volgens Temple Grandin (2000) kan het gebrek aan empathie bij autisme deels worden verklaard door een overgevoelig zenuwstelsel dat verhindert dat een kind met autisme troost en steun kan vinden in aanraking wanneer het wordt geknuffeld.

Mensen met een hypo gevoelige tastzin daarentegen lijken ongevoelig te zijn voor aanrakingen. Ze merken een schouderklopje vaak niet op en kunnen behoefte hebben aan stevige aanrakingen om deze te kunnen ervaren. Deze kinderen houden vaak van een potje stoeien en omarmen andere mensen vaak stevig. (Bogdashina, 2004)

1.3.2 COGNITIE

Cognitie heeft te maken met begrijpen. Hoe leert iemand 'begrijpen'. Kinderen horen, zien, voelen en tasten. Ze leren dit waarnemen, begrijpen en symboliseren. Cognitie heeft te maken met processen als aandacht schenken, zich herinneren.

Als er gezegd wordt dat mensen met autisme een verschillende cognitieve stijl hebben, bedoelen we daar in de eerste plaats mee dat hun hersenen de zintuiglijke informatie op een ongewone manier verwerken. Mensen met autisme horen, voelen en zien hetzelfde als ons, maar hun hersenen gaan op een andere manier met deze informatie om (Peeters, 1994).

In de loop der jaren zijn er een drietal belangrijke cognitief- psychologische theorieën geformuleerd die een bijdrage kunnen leveren aan de verklaring van het autistisch gedrag. De meest bekend zijn een zwakke centrale coherentie, een defect in de Theory of Mind en een stoornis in de executieve functies. (Vermeulen, 2007)

Centrale coherentie

Kinderen met autisme hebben een tekort aan integrerende intelligentie. In de wereld van autisme wordt er niet gesproken over integrerende intelligentie maar over centrale coherentie. Mensen met autisme hebben moeite om details te integreren en betekenissen te verlenen vanuit de samenhang van de context. Ze kunnen heel veel kennis en vaardigheden bezitten, maar omgaan met meervoudige betekenissen blijft voor hen ontzettend moeilijk. (Vermeulen, 2007).

Door het tekort aan centrale coherentie is het voor kinderen met autisme moeilijk om betekenis te verlenen aan fysiek contact en is het belangrijk om mondeling toe te lichten wat waarom je fysiek contact maakt, wat de functie is.

Daarnaast is het belangrijk duidelijke regels te hanteren en deze consequent toe te passen.

Hierbij kan gedacht worden aan een 'bedritueel', het kind weet dat wanneer het een aai over de bol krijgt en een kusje dat het moet gaan slapen. Wanneer het kusje ontbreekt kan het zo zijn dat het voor het kind onduidelijk is of het wel of niet moet gaan slapen. Vanuit dit oogpunt is het voor het kind belangrijk dat ook in de weekendopvang dit bedritueel wordt gevolgd inclusief de kus, uiteraard na toestemming van de ouders.

Theory of Mind

Theory of Mind is het besef en de wetenschap dat andere mensen een eigen, persoonlijk geestesleven hebben, een eigen innerlijke wereld van 'mentale toestanden' of geestestoestanden (zoals gedachten, gevoelens, verlangens, wensen, overtuigingen). (Vermeulen, 2005). Theory of Mind stelt mensen in staat om het gedrag

van andere te begrijpen en dat gedrag zelfs te voorspellen. Het laat mensen toe besluiten te trekken over oorzaak en gevolg van gedragingen. Mensen met autisme hebben een tekort aan Theory of mind. Het is voor deze kinderen erg moeilijk om zich in andere te verplaatsen en soms zelfs onmogelijk.

Het tekort aan Theory of Mind zorgt ervoor dat kinderen met ASS moeilijk onderscheid kunnen maken wanneer fysiek contact wel of niet gewenst of gepast is.

Een stoeipartijtje dat als grapje is bedoeld kan hierdoor uitmonden in een pijnlijke vervelende ervaring, het kind met ASS kent zijn grenzen vaak niet en heeft niet in de gaten dat het een ander pijn kan doen. Het stoeipartijtje is immers niet kwaad bedoeld maar als grapje, is de gedachte die het kind met ASS vasthoudt. Daarnaast is het voor kinderen met ASS lastig om onderscheid te maken of het fysiek contact gepast of ongepast is en wordt er vaak gegenereerd. Zo geeft een meisje met ASS haar familie bij begroeting altijd een knuffel, dit is gewenst en gepast fysiek contact. Echter generaliseert het meisje dit contact en koppelt ze een begroeting aan een knuffel met als gevolg dat ze alle mensen (bekende maar ook onbekende) die haar begroeten om de nek vliegt.

Executieve functies

De executieve functie verwijst naar het vermogen om te anticiperen, organiseren, plannen en problemen op te lossen. Deze theorie denkt ook de verklaring te hebben gevonden voor de aandachtsproblemen bij mensen met autisme. Mensen met autisme hebben veel problemen bij de overgang van de ene situatie of taak naar de andere. Ze blijven hangen aan een eenmaal begonnen activiteit (Berckelaer-Onnes, 2002).

Door een tekortkoming in de executieve functie komt de persoonlijke verzorging bij kinderen met ASS vaak later of langzamer op gang dan bij leeftijdsgenootjes zonder ASS waardoor ondersteuning vaak langer nodig is. Het nemen van een douche vraagt om de nodige organisatie en planning. Welke spullen heb je nodig als je gaat douchen? Wat doe je met je vuile kleding? Wat moet je allemaal wassen onder de douche? Wat moet je allemaal afdrogen en in welke volgorde? In welke volgorde kun je je kleding het beste aantrekken? Etc. Dit zijn allerlei vragen die voor de meeste mensen voor de hand liggen maar die voor kinderen met ASS de nodige energie kosten waardoor handelingen worden vergeten of niet goed worden uitgevoerd en ondersteuning van een begeleidster nodig is. Ook speelt hierin de overgang van de ene naar de andere situatie een rol waardoor kinderen te lang onder de douche blijven staan of zich blijven afdrogen.

Daarnaast kan een tekortkoming in de executieve functies ook leiden tot een gebrekkige impulscontrole dat zich in verschillend gedrag kan uiten: het onvermogen om te stoppen met handelingen die henzelf en andere problemen bezorgen, het niet toegeven aan impulsen roepen angst en spanningen op die alleen via het toegeven aan de impuls kunnen worden opgelost. Na het toegeven aan de impuls wordt een gevoel van tevredenheid en ontspanning ervaren. (Ploeg, 2005)

1.5 BOBA

Boba staat voor **B**ureau **O**pvang **B**egeleiding **A**utisme, het is een particuliere zorgbureau gevestigd in Dordrecht. Boba biedt verschillende diensten aan in de regio Zuid-Holland; Bobahuis, thuisbegeleiding, weekendopvang, sociale vaardigheidslessen, studie ondersteuning, zwemlessen, dansles etc.

'Boba leeft, denkt, voelt en handelt in de geïsoleerde wereld die autisme heet. Het is een kleine wereld die onbeschermd op zoek is naar zichzelf. En dus kwetsbaar, bijna onbereikbaar, in een immense wereld waar de enige samenhang chaos lijkt te zijn. "De glimlach van een kind doet je beseffen dat je leeft." Maar geldt dat eigenlijk ook nog wel als een kind niet meer toont dan de stilte van een kind? Met andere woorden: beseffen we dan ook nog te denken, te voelen, te handelen? Zeg maar te leven. Het 'probleem' autisme heeft een thuis nodig; de bescherming van visuele orde en optimistische samenhang.

Waarom? Omdat iedereen, zowel de sociaal minder aangepaste mens als de mens die hem of haar sociale begeleiding geeft, meer is dan de kleine wereld waarin mensen zichzelf en elkaar gevangen kunnen houden...(Boba)'

1.5.1 VISIE VAN BOBA

Boba werkt individueel gericht en aandacht voor de cliënt en zijn omgeving staat hierin centraal. Net als Rutter (1985) onderscheidt Boba twee begeleidingslijnen. De eerste lijn is gericht op de vermindering van de draaglast van ouders/opvoeders en de omgeving en de tweede lijn is gericht op de ontwikkeling van de persoon met autisme. De begeleidingslijnen zijn onderverdeeld in drie behandelingsstrategieën die in het onderstaande schema worden weergegeven.

Matrix van het behandelprotocol autisme

Kok/ Rutter	Kindgericht	Gezinsgericht
Eerstegraadsstrategie Het creëren van een omgeving waarin het kind kan groeien en waarin de ouders gesteund worden in het opvoedproces	Stimulering van de normale ontwikkeling. Vermindering van specifieke gedragsproblemen. Eliminatie van non-specifieke gedragsproblemen	Geven van voorlichting over de aard van de problematiek Het scheppen van een groeizaam leefklimaat Ruimte bieden voor het verwerken van het hebben van een gehandicapt kind
Tweedegraadsstrategie Het individuele behandelingsaanbod	Vaardigheden aanleren. Probleemoplossingvermogen stimuleren	Het vergroten van de draagkracht van de opvoeders, door het aanleren van specifieke vaardigheden
Derdergraadsstrategie De individuele inkleuring	Het toesnijden van de hulp op eigenheid van elk individu: De 'vraaggestuurde zorg'	-

(Berckelaer- Onnes, 2008)

Boba hanteert deze drie strategieën ook in zijn begeleiding. De cliënt en zijn omgeving worden altijd met elkaar verbonden gezien en niet losgekoppeld. Naast de begeleiding van de personen met autisme geven de thuisbegeleidsters van Boba ouders voorlichting over autisme, geven zij ouders ruimte voor het verwerken van de handicap van hun kind en krijgen ouders praktisch tips en handvatten aangereikt voor de opvoeding van hun kind. (eerstegraadsstrategie).

Boba werkt aan de hand van hulpverleningsplannen. Deze plannen worden voor ieder kind en zijn omgeving op maat gemaakt. Het hulpverleningsplan bevat doelen die SMART zijn opgesteld en waarbij rekening wordt gehouden met de mogelijkheden van het kind. De doelen zijn gericht op de eerste en tweede graadstrategieën (Berckelaer- Onnes, 2008)

1. Stimulering van de normale ontwikkeling.
Bijvoorbeeld: Kim kan, na 3 maanden, in de nabijheid van haar moeder, aan de hand van picto's zelfstandig haar tanden poetsen.
2. Vermindering van specifieke gedragsproblemen.
Bijvoorbeeld: Kim kan op straat rustig wachten tot de hond waar ze bang voor is voorbij haar is gelopen.
3. Eliminatie van non-specifieke gedragsproblemen
Bijvoorbeeld: Kim leert om gevarieerder te eten, Kim eet s'avonds naast haar boterhammen 1 hap groente en vlees van haar ouders mee.
4. Geven van voorlichting over de aard van de problematiek
5. Het scheppen van een groeizaam leefklimaat
Bijvoorbeeld: Kim maakt gebruik van een gevisualiseerd dagprogramma als zij uit school komt. Ouders zorgen ervoor dat dit dagprogramma wordt aangepast wanneer dit nodig is.
6. Ruimte bieden voor het verwerken van het hebben van een gehandicapt kind
7. Vaardigheden aanleren. Probleemoplossingvermogen stimuleren
Bijvoorbeeld: Kim kent de vaardigheden die horen bij het samenspelen; Kim kan tijdens het samen spelen haar speelgoed met de andere delen.
8. Het vergroten van de draagkracht van de opvoeders, door het aanleren van specifieke vaardigheden
Bijvoorbeeld: Ouders leren om duidelijk naar hun kind toe te communiceren en begrippen als; toen, straks, later te vermijden.

Ook werkt Boba vraaggericht, er wordt ingespeeld op de specifieke behoefte van het kind waarbij rekening wordt gehouden met de eigenheid en kwaliteiten van het kind (strategie 3)

1.5. WEEKENDOPVANG

Twee keer per maand vindt er een Boba weekend plaats van vrijdag tot zondag, op deze manier worden ouders en de omgeving even ontlast wat kan bijdragen aan de draagkracht van het gezin. Daarnaast staan de weekenden ook in het teken van het stimuleren van de ontwikkeling van het kind. De weekenden worden georganiseerd in een bungalowpark in Kijkduin waarbij een vast team van begeleidsters en collega studenten aanwezig is. Op dit moment bestaat het team enkel uit vrouwelijke begeleidsters.

Voor de aanvang van het weekend ontvangen ouders een vragenlijst het ouderdeskundig verslag ³. Dit verslag zal als uitgangspunt dienen bij de voorbereiding op het weekend. De begeleidsters kunnen op deze wijze het gehele weekend de juiste begeleiding aan het kind bieden. Om voorspelbaarheid te bieden ontvangt het kind een week voor aanvang van het weekend een programmaboekje met foto's van de begeleidsters en overige kinderen die met het weekend meegaan, de activiteiten die zullen plaatsvinden, informatie over het park en een lijstje van spullen die ze mee kunnen nemen.

³ Een vragenlijst over het kind die door ouders wordt ingevuld voorafgaand aan de weekendopvang. In de vragenlijst komen diverse thema's naar voren: zelfredzaamheid, interesses, eten & drinken, angsten, communicatie etc.

De weekendopvang werkt met individuele begeleiding. Twee begeleiders (een vaste collega en een collega-student) op drie kinderen. Ieder kind heeft ook een eigen slaapkamer en de begeleiding slaapt in de woonkamer. Op deze manier kan het kind zich, wanneer het hier behoefte aan heeft, even terugtrekken in zijn/haar eigen kamer.

Tijdens het Boba weekend staat de persoonlijkheid van het kind centraal. Voorafgaand aan een Boba weekend wordt voor elk kind een individueel plan geschreven. Daardoor wordt het kind met autisme in een groep toch vanuit een individuele invalshoek benaderd, met een visueel programma en een specifieke werkwijze. Deze werkwijze biedt mogelijkheden tot een veilig klimaat waarin het kind zich verder kan ontwikkelen. Naast de persoonlijke ontwikkeling van het kind is de weekendopvang is er op gericht om ouders en het gezin te ontlasten.

HOOFDSTUK 2: METHODE

De onderzoeksvraag en deelvragen zijn inmiddels duidelijk. Nu is het van belang om de onderzoeksmethode helder in kaart te brengen. In dit hoofdstuk zal de opzet van het onderzoek uitgebreid beschreven worden. Voordat de onderzoeksmethode wordt toegelicht zal de onderzoeksgroep en het soort onderzoek eerst worden uitgediept. Daarna wordt de onderzoeksmethode bepaald en operationalisatie omschreven. Tot slot wordt de manier van dataverwerking bepaald en zal de onderzoeker diverse hypothesen vormen.

2.1 BESCHRIJVING ONDERZOEKSGROEP

De onderzoeksgroep betreft ouders, begeleiders (inclusief de mening van de onderzoeker, hier zal later in het onderzoek ook de nodige aandacht aan worden besteed) en het management. Het gaat hierbij om ouders van kinderen in de leeftijd van 4-10 jaar, met ASS en een gemiddelde intelligentie, die gebruik maken van een van de diensten binnen Boba. Daarnaast worden alle vaste begeleiders die werkzaam zijn binnen de dienst 'weekendopvang' betrokken bij het onderzoek.

2.2 SOORT ONDERZOEK EN ONDERBOUWING

Om de onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden zal er gebruik gemaakt worden van een survey-onderzoek. Een survey-onderzoek is gericht op de mening van mensen over een bepaald onderwerp, in dit geval het fysieke contact tussen begeleiders en de cliënt. In het survey-onderzoek wordt de mening van ouders en begeleiders nader bekeken. Hoe denken beiden partijen over fysiek contact en pedagogische sensitiviteit tussen begeleiders en kinderen. Het gaat hierbij om het fysieke contact dat gemaakt wordt vanuit de begeleider naar het kind toe. In het onderzoek zal een onderscheid gemaakt worden tussen het contact naar kinderen zonder autisme en kinderen met autisme. (Harinck, 2009)

Een survey-onderzoek is vaak ook gericht op de subgroepen binnen het onderzoek. Zo wordt er ook in dit onderzoek gekeken of er verschillen zijn tussen ouders die wel gebruik maken van de weekendopvang en ouders die geen gebruik maken van de weekendopvang. Ook zal er gekeken worden of de leeftijd van het kind invloed heeft op de antwoorden van ouders en welke rol het autisme hierin speelt. Bovenstaande vragen worden 'verbandvragen' genoemd. (Harinck, 2009)

2.3 METHODEN EN ONDERZOEKSTRUMENTEN

2.3.1 ONDERZOEKSMETHODE

Voor het onderzoek is het van groot belang dat er gegevens worden verzameld. Op basis van het soort onderzoek wordt er gekeken welke methoden het beste aansluit bij het onderzoek om gegevens te verzamelen. Voor dit onderzoek is er gekozen de mensen te 'bevragen'. Door ouders en begeleiders te bevragen kan een beeld gevormd worden over hun mening over het fysiek contact tussen begeleider en kinderen/ jongeren met ASS. Het bevragen van de onderzoeksgroep kan op verschillende manieren; Via een interview, enquête, informeel gesprek of gestructureerde discussie. Om het onderzoek aan een zo hoog mogelijke betrouwbaarheidsgraad te laten voldoen is het van belang dat zoveel mogelijk mensen worden benaderd. Gezien de tijd en ruimte vallen een interview, informeel gesprek of gestructureerde discussie af.

Een enquête is in dit onderzoek de meeste passende methode om op een snelle maar betrouwbare manier zoveel mogelijk gegevens te verzamelen. (Harinck, 2009).

2.3.2 VAN METHODE NAAR OPERATIONALISATIE

Om het survey-onderzoek uit te voeren heb ik besloten om gebruik te maken van een enquête. Er zal nu een onderzoeksinstrument ontwikkeld moeten worden in de vorm van een enquête. Om dit instrument te ontwikkelen zal er een vertaalproces oftewel een operationalisatie moeten plaatsvinden. (Harinck, 2009) Het doel van het onderzoek is bekend en het is duidelijk naar welke informatie er wordt gezocht. Er zal dan ook gebruik gemaakt worden van een gestructureerde vragenlijst. Er zullen gerichte vragen gesteld worden waarbij het antwoord kan worden aangekruist. (Goede, 2001).

Om tot een gerichte vragenlijst te komen is het belangrijk om te weten wat er op de werkvloer speelt. Welk fysiek contact vindt er plaats tijdens de weekendopvang en op welke gebieden ervaren begeleiders handelingsverlegenheid. Dit zal onderzocht worden aan de hand van een open oproep aan de begeleiders van de weekendopvang. Om een compleet beeld te krijgen van de handelingsverlegenheid die tijdens de weekendopvang ontstaat zal er voorafgaand aan het opstellen van de vragenlijst ook een participerende observatie plaatsvinden waarbij de onderzoeker diverse malen een weekend als begeleider mee zal gaan.

Bij het meten van attitudes, meningen en gevoelens wordt er vaak gebruik gemaakt van schalen als antwoordmogelijkheden en worden de vragen als stellingen aangeboden. In dit onderzoek staat de mening van ouders en begeleiders centraal met betrekking tot het fysieke contact dat er tijdens de weekendopvang plaats vindt. Om de meningen zo volledig en betrouwbaar mogelijk in kaart te brengen is er gekozen voor een vragenlijst aan de hand van diverse stellingen. De stellingen zijn gecategoriseerd in thema's, daarnaast zijn er een aantal afsluitende algemene vragen toegevoegd die van invloed kunnen zijn bij de analyse van de data. Bij het formuleren van de antwoordmogelijkheden is er gekozen voor een 5 puntschaal met een extra aanvulling als de vraag voor ouders niet van toepassing is. Er is gekozen voor een antwoordmogelijkheid 'neutraal' en 'niet van toepassing'. Deze keuze is gemaakt om een onderscheid te maken tussen mensen die ergens geen mening over kunnen vormen omdat ze het niet met de stelling eens of oneens zijn en tussen mensen waarbij de stelling niet van toepassing is. (Goede, 2001) De volgende antwoordmogelijkheden kunnen bij de stellingen worden gegeven:

- 1 = helemaal mee oneens
- 2 = mee oneens
- 3 = neutraal (Niet oneens maar ook niet eens)
- 4 = mee eens
- 5 = helemaal mee eens
- 6 = niet van toepassing (De stelling is niet van toepassing op mijn kind)

De vragenlijst is gericht op het meten van attitudes, meningen en gevoelens. Om deze zo duidelijk mogelijk in beeld te brengen zal er na ieder thema in de vragenlijst ruimte worden gegeven voor het plaatsen van opmerkingen/ toelichtingen ten aanzien van de ingevulde vragen. Door deze toevoeging is er sprake van een 'mixed methode' en is het onderzoek zowel kwantitatief als kwalitatief van aard.

2.4 ANALYSE DATA

Bij een kwantitatief onderzoek zijn de gegevens numeriek van aard. Bij de vragenlijst die in dit onderzoek wordt toegepast zijn de antwoorden op de vragen in getallen weergegeven. Voor de invoering, bewerking en de analyse van deze numeriek data zal er gebruik gemaakt worden van het statistische programma Excel.

Omdat het gaat om een 'mixed methode' en het anderzijds ook een kwalitatief onderzoek is zal deze data ook nader worden geanalyseerd.

2.5 TRIANGULATIE

Een belangrijk kwaliteitscriterium in het praktijkonderzoek is de triangulatie oftewel het gebruik van meerdere gegevensbronnen (Harinck, 2009).

Het onderzoek wordt vanuit verschillende invalshoeken benaderd waardoor er sprake is van een triangulatie.

- A. Ouders
 - 1. Ouders van kinderen, in de leeftijd van 4-10 jaar, die gebruik maken van de dienst 'weekendopvang' binnen Boba.
 - 2. Ouders van kinderen, in de leeftijd van 4-10 jaar, die geen gebruik maken van de weekendopvang maar wel van diensten binnen Boba.
- B. Collega's binnen Boba die werkzaam zijn in de weekendopvang, hier val ik als onderzoeker zelf ook onder.
- C. Het management (directrice, manager personeelszaken en manager kwaliteit)

2.6 INVENTARISATIE BIJ COLLEGA'S

Voorafgaand aan het opstellen van de vragenlijst is bij de collega's van de weekendopvang geïnventariseerd tegen welke dingen zij aanlopen en waar zij graag meer duidelijkheid over zouden willen hebben.

2.7 ETHISCHE ASPECT

Alle ondervraagden zullen bijgevoegd bij de vragenlijst een document krijgen met daarin het doel van het onderzoek. Aan de ouders wordt de mogelijkheid gegeven om de vragenlijst anoniem terug te sturen. Het management en collega's worden per email benaderd. Alle ondervraagden zal gevraagd worden of ze bezwaar zouden hebben wanneer er contact zou worden opgenomen naar aanleiding van de vragenlijst. Het onderzoek wordt uitgevoerd voor Boba, alle vragenlijsten zullen dan ook in het archief van Boba worden bewaard.

2.8 HYPOTHESEN

Aan de hand van de deelvragen en de aanwezige kennis en ervaringen kunnen de volgende hypothesen worden gevormd.

- 1. Ondersteunende aanrakingen worden door alle onderzoeksgroepen meer geaccepteerd dan affectieve aanrakingen.
- 2. Aanrakingen tijdens het wassen/ afdrogen van het geslachtsdeel is voor de helft van de ondervraagden grensoverschrijdend.
- 3. Het management kijkt kritischer naar affectieve aanrakingen dan ouders en collega's.
- 4. De meningen zijn verdeeld over vraag 35 'De begeleider moet handelen vanuit het gevoel dat zij bij het kind en de situatie heeft en niet vanuit 'de regels'.
- 5. Het geslacht van de begeleider is voor ouders van invloed op het toegestane fysieke contact.
- 6. Er wordt geen onderscheid gemaakt in aanrakingen tussen vaste begeleiders en collega studenten.
- 7. Ouders laten meer fysiek contact toe bij kinderen zonder ASS dan kinderen met ASS.

HOOFDSTUK 3: RESULTATEN

Voordat de resultaten worden geanalyseerd zal er eerst een populatiebeschrijving worden gegeven en een korte toelichting over de structuur van analyses en de betekenis van diverse coderingen die in het hoofdstuk terug komen. Daarna vindt er een uitgebreide analyse plaats. De vragenlijst is verdeeld in diverse thema's en ook deze analyse zal per thema worden gegeven.

3.1 POPULATIEBESCHRIJVING

Aan het onderzoek hebben 16 deelnemers meegedaan. De deelnemers zijn als volgt verdeeld:

5 ouders die gebruik maken van de weekend opvang, 3 ouders die geen gebruik maken van de weekendopvang maar wel van een andere dienst binnen Boba, 3 mensen uit het management (directrice, manager personeel en arbeid, manager kwaliteit) en 5 begeleiders van de weekendopvang waaronder de onderzoekster zelf.

Het gaat om ouders van kinderen met autisme en een gemiddelde intelligentie, in de leeftijd van 4-10 jaar.

3.2 RESULTATEN VRAGENLIJSTEN

De vragenlijst bestaat uit 9 thema's. Omdat fysiek contact in verschillende situaties kan ontstaan is ervoor gekozen om dit onder te verdelen in 9 thema's. Hierdoor is de vragenlijst gestructureerd en overzichtelijk voor de ondervraagden en is hij gemakkelijker in te vullen. Elk thema bevat een aantal stellingen waarbij de ondervraagden aan de hand van een vijf puntschaal hun mening kenbaar hebben kunnen maken. De resultaten zijn per thema uitgewerkt. Ieder thema bevat de volgende informatie:

1. De vragen die bij het thema horen.
2. De eventueel aanvullende opmerkingen die de ondervraagden bij het thema hebben genoteerd.
3. Een tabel met de data van de verschillende onderzoeksgroepen; ouders die geen gebruik maken van de weekendopvang, ouders die wel gebruik maken van de weekendopvang, collega's en het management. Inclusief een analyse van de overeenkomsten en verschillen tussen deze onderzoeksgroepen.
4. Een tabel van de totale resultaten in percentages inclusief een analyse.

In de tabellen wordt gebruik gemaakt van een aantal coderingen. Hieronder een overzicht van de betekenissen hiervan.

- A1: Helemaal mee oneens
- A2: Mee oneens
- A3: Niet mee eens/ niet mee oneens
- A4: Mee eens
- A5: Helemaal mee eens
- A6: Niet van toepassing

Daarnaast wordt er gesproken over 'ouders W'. Hieronder vallen de ouders die gebruik maken van de weekendopvang.

3.2.1 THEMA NAAR BED GAAN

Vraag 1: De begeleider mag het kind instoppen voor het slapen gaan

Vraag 2: De begeleider mag het kind voor het slapen gaan een kus op de wang geven

Vraag 3: De begeleider mag bij het kind op bed gaan zitten tot het kind in slaap valt

Vraag 4: De begeleider mag het toestaan wanneer het kind bij haar in bed kruipt

Aanvullende opmerking:

Een collega geeft aan dat zij vraag 3 en 4 alleen toestaat bij hele jonge kinderen (tot 6 jaar), en alleen als ouders van tevoren hebben aangegeven dat het kind dit fijn vindt en ze er geen problemen mee hebben dat dit ook tijdens de weekendopvang gebeurt, afstemming wordt hierin erg belangrijk gevonden. Bij vraag 3 bewaart deze collega toch een stukje afstand door niet op het bed van het kind te gaan zitten maar op het bed dat er naast staat.

Verschillen en overeenkomsten tussen de onderzoeksgroepen

	Ouders						Ouders W.						Management						Collega's					
	A1	A2	A3	A4	A5	A6	A1	A2	A3	A4	A5	A6	A1	A2	A3	A4	A5	A6	A1	A2	A3	A4	A5	A6
Vraag 1	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0	5	0	0	0	0	1	2	0	0	0	0	0	5	0
Vraag 2	0	0	1	2	0	0	1	0	3	0	1	0	0	1	0	1	1	0	0	1	2	2	0	0
Vraag 3	0	0	0	0	3	0	0	0	1	2	2	0	0	2	0	0	1	0	0	0	5	0	0	0
Vraag 4	2	1	0	0	0	0	1	2	1	1	0	0	2	1	0	0	0	0	2	1	1	1	0	0

Er is een discrepantie te zien bij vraag 4. Zo geven het management en de ouders die geen gebruik maken van de weekendopvang aan dat zij vinden dat de begeleider het niet toe mag staan als een kind bij haar in bed kruipt. Ouders die gebruik maken van de weekendopvang en begeleiders van de weekendopvang zijn er ook geen groot voorstander van dat een kind bij de begeleider in bed kruipt maar laten wel zien dat zij er meer voor open staan. Deze openheid komt waarschijnlijk voort uit onschuldige praktijkvoorbeelden. Zo gaf een collega ook aan 'Afgelopen weekend kwam een jongetje van 6 jaar in bed bij mij knuffelen, ik had totaal niet het gevoel dat ik een grens overschreed'.

Totale resultaten in percentages:

	A1	A2	A3	A4	A5	A6
Vraag 1	0,0	0,0	0,0	6,3	93,8	0,0
Vraag 2	6,3	12,5	37,5	31,3	12,5	0,0
Vraag 3	0,0	12,5	6,3	43,8	37,5	0,0
Vraag 4	43,8	31,3	12,5	12,5	0,0	0,0

Bij vraag 1 en 3 is te zien dat de meerderheid aangeeft het met de stelling eens te zijn en het is toegestaan om het kind in te stoppen voor het slapen gaan en indien nodig naast het kind te zitten tot het in slaap valt. Bij het geven van een kus voor het slapen gaan zijn de meningen verdeeld. Wanneer een kind bij de begeleider in bed kruipt wordt duidelijk een grens overschreden, 75,1 procent geeft aan dat zij dit niet vinden kunnen.

3.2.2 DOUCHEN EN IN BAD

Vraag 5: De begeleider mag, wanneer het kind om hulp vraagt, het kind helpen met uitkleden

Vraag 6: De begeleider mag, wanneer het kind om hulp vraagt, het kind helpen tijdens het wassen van het lichaam

Vraag 7: De begeleider mag, wanneer het kind om hulp vraagt, het geslachtsdeel van het kind wassen

Vraag 8: De begeleider mag in de nabijheid van het kind zijn wanneer het kind onder de douche staat of in bad zit

Vraag 9: De begeleider mag, wanneer het kind om hulp vraagt, het kind helpen met het afdrogen van het lichaam

Vraag 10: De begeleider mag, wanneer het kind om hulp vraagt, het kind helpen met het afdrogen van het geslachtsdeel

Vraag 11: De begeleider mag twee kinderen samen in bad zetten

Aanvullende opmerkingen

Ouders: Wat vrijwel alle ouders vooropstellen is dat het kind alleen ondersteund mag worden als het kind op dat gebied nog niet zelfredzaam is. Ouders geven bij de meeste vragen aan dat ze het er helemaal mee eens zijn dat het kind geholpen wordt door de begeleider. 'Het ondersteunen bij deze handelingen (indien nodig) zijn voor ons hele normale dingen, wij denken dat het juist 'raar' is als je over bovengenoemde dingen 'omslachtig' gaat doen', aldus een ouder.

De meningen over het wassen en afdrogen van het geslachtsdeel zijn verdeeld. Bovenstaande ouder benadrukt juist heel normaal met alles om te gaan terwijl een andere ouder schrijft 'Kinderen moet je in een zo vroeg mogelijk stadium leren dat zij alleen aan geslachtsdelen (van zichzelf) mogen zitten'. Meerdere ouders geven aan dat het wel belangrijk is dat er een goede afstemming is tussen ouders en de begeleider.

Management: Het management geeft aan dat er duidelijke afspraken moeten worden gemaakt over het wassen en afdrogen van het geslachtsdeel. Wat houdt het wassen en afdrogen precies in? Het samen in bad zetten van twee kinderen is afhankelijk van de leeftijd, dit zou ongeveer tot 6 jaar kunnen.

Collega's : De kinderen worden door de begeleiders zoveel mogelijk gestimuleerd voor het zelfstandig wassen en afdrogen van het geslachtsdeel. Jonge kinderen kunnen het vaak nog niet zelfstandig en hebben ondersteuning nodig. De meningen over het bieden van deze specifieke ondersteuning zijn verdeeld. De ene collega vindt dat het belangrijk is om het kind goed te verzorgen er op dus ook hulp geboden mag worden bij het wassen/ afdrogen van het geslachtsdeel. Een andere collega geeft aan dat zij de kinderen wel helpt tijdens het douchen maar het geslachtsdeel altijd het kind zelf laat doen ook als zij dit nog niet goed kunnen.

Verschillen en overeenkomsten tussen de onderzoeksgroepen

	Ouders						Ouders W.						Management						Collega's					
	A1	A2	A3	A4	A5	A6	A1	A2	A3	A4	A5	A6	A1	A2	A3	A4	A5	A6	A1	A2	A3	A4	A5	A6
Vraag 5	0	0	0	0	2	1	0	0	0	1	4	0	0	0	0	1	2	0	0	0	0	1	4	0
Vraag 6	0	1	0	2	0	0	0	0	0	1	4	0	0	0	0	1	2	0	0	0	0	2	3	0
Vraag 7	1	1	0	1	0	0	0	2	0	1	2	0	0	0	1	2	0	0	1	0	3	0	1	0
Vraag 8	0	0	0	3	0	0	0	1	0	2	2	0	0	0	0	2	1	0	0	0	1	2	2	0
Vraag 9	0	0	1	2	0	0	0	0	0	2	3	0	0	0	0	2	1	0	0	0	0	1	4	0
Vraag 10	0	2	0	1	0	0	0	2	0	1	2	0	0	0	1	2	0	0	1	0	2	1	1	0
Vraag 11	1	0	1	1	0	0	1	0	2	1	1	0	0	0	1	2	0	0	0	1	0	2	2	0

Het wassen en afdrogen van het geslachtsdeel wordt door de mensen 'achter de schermen' het management goedgekeurd of er wordt een neutrale mening gegeven. Ouders, ouders W en collega's variëren van mening en kunnen deze ook goed onderbouwen (zie aanvullende opmerking). Opvallend om te zien is dat er een zichtbaar verschil zit tussen het wassen en het afdrogen van het geslachtsdeel. Het wassen van het geslachtsdeel wordt sneller gezien als grensoverschrijdend gedrag, wassen wordt als intiemer gezien. Het management maakt niet voor niets de kanttekening dat er duidelijke afspraken moeten worden gemaakt over het wassen en afdrogen van het geslachtsdeel 'wat houdt het precies in'.

Totale resultaten in percentages:

	A1	A2	A3	A4	A5	A6
Vraag 5	0,0	0,0	0,0	18,8	75,0	6,3
Vraag 6	0,0	6,3	0,0	37,5	56,3	0,0
Vraag 7	12,5	18,8	25,0	25,0	18,8	0,0
Vraag 8	0,0	6,3	6,3	56,3	31,3	0,0
Vraag 9	0,0	0,0	6,3	43,8	50,0	0,0
Vraag 10	6,3	25,0	18,8	31,3	18,8	0,0
Vraag 11	12,5	6,3	25,0	37,5	18,8	0,0

Wanneer gekeken wordt naar de totale resultaten in procenten is te zien dat het uitkleden, wassen en afdrogen van een kind door een begeleidster door een ruime meerderheid van de ondervraagden wordt geaccepteerd. Wanneer het gaat over het wassen en afdrogen van het geslachtsdeel zijn de meningen verdeeld.

Bij vraag 11 is te zien dat meer dan de helft van de ondervraagden het eens is met de stelling dat de begeleidsters twee kinderen samen in bad mag zetten, echter zijn er ook ondervraagden die het hier niet mee eens zijn of een neutrale mening. Vanuit dit oogpunt is het belangrijk dat hier specifiekere afspraken over worden gemaakt.

3.2.3 AANKLEDEN

Vraag 12:De begeleidster mag in de nabijheid van het kind zijn wanneer het kind zich aankleedt

Vraag 13:De begeleidster mag, wanneer het kind om hulp vraagt, het kind ondersteunen tijdens het aankleden

Vraag 14:De begeleidster mag, wanneer het kind om hulp vraagt, het kind volledig aankleden

Aanvullende opmerking:

Ouders geven aan dat kinderen ondersteund mogen worden als ze dit niet zelfstandig kunnen. Een ouder geeft ook aan dat het ook alleen maar mag als ouders dit hebben aangegeven.

Een ouder voegt toe dat wanneer een kind zich zelfstandig aan kan kleden de begeleidster niet in de nabijheid mag zijn, het kind verdient zijn privacy!

Collega's geven aan dat de zelfredzaamheid altijd voorop staat maar dat wanneer een kind hulp nodig heeft deze altijd op de juiste manier wordt geboden.

Verschillen en overeenkomsten tussen de onderzoeksgroepen:

	Ouders						Ouders W.						Management						Collega's					
	A1	A2	A3	A4	A5	A6	A1	A2	A3	A4	A5	A6	A1	A2	A3	A4	A5	A6	A1	A2	A3	A4	A5	A6
Vraag 12	0	0	0	2	1	0	0	1	1	1	2	0	0	1	0	1	1	0	0	0	0	2	3	0
Vraag 13	0	0	0	2	1	0	0	0	0	3	2	0	0	0	0	1	2	0	0	0	0	1	4	0
Vraag 14	0	0	0	2	1	0	0	0	2	1	2	0	0	0	0	1	2	0	0	0	0	2	3	0

De diverse onderzoeksgroepen zijn van mening dat de begeleidster een kind mag ondersteunen tijdens het aankleden of, wanneer dit nodig is, het kind volledig mag aankleden.

Ouders W en iemand van het management geven aan dat de begeleidster niet in de nabijheid mag zijn wanneer het kind zich aankleedt. Een ouder schrijft bij de aanvullende opmerkingen 'Een kind verdient zijn privacy'.

Totale resultaten in percentages:

	A1	A2	A3	A4	A5	A6
Vraag 12	0,0	12,5	6,3	37,5	43,8	0,0
Vraag 13	0,0	0,0	0,0	43,8	56,3	0,0
Vraag 14	0,0	0,0	12,5	37,5	50,0	0,0

Het kind mag wanneer het hier om vraagt ten alle tijden ondersteund worden tijdens het aankleden (vraag 13). Wanneer het nodig is mag een kind ook volledig worden aangekleed. Of de begeleidster in de nabijheid van het kind mag zijn wanneer het zich aankleedt is nog een punt der discussie en vraagt om verheldering.

3.2.4 PERSOONLIJKE VERZORGING

Vraag 15: De begeleidster mag het kind ondersteunen bij een toiletbezoek

Vraag 16: De begeleidster mag medicatie in de vorm van zalf bij het kind aanbrengen

Vraag 17: De begeleidster mag het kind insmeren met zonnebrand

Aanvullende opmerking:

Het management geeft aan dat het belangrijk is over bovenstaande vragen duidelijke afspraken te maken. Een van deze afspraken kan het dragen van handschoenen zijn. Qua hygiëne, maar ook als een soort van grens, (daarnaast) kan zalf, in plaats van met de vingers, met watjes (ook uit grens) worden aangebracht.

Verschillen en overeenkomsten tussen de onderzoeksgroepen:

	Ouders						Ouders W.						Management						Collega's					
	A1	A2	A3	A4	A5	A6	A1	A2	A3	A4	A5	A6	A1	A2	A3	A4	A5	A6	A1	A2	A3	A4	A5	A6
Vraag 15	0	0	0	2	1	0	0	0	1	2	2	0	0	0	0	1	2	0	0	0	1	1	3	0
Vraag 16	0	0	0	1	2	0	0	1	0	2	2	0	0	0	0	2	1	0	0	0	0	2	3	0
Vraag 17	0	0	0	1	2	0	0	0	0	3	2	0	0	0	0	1	2	0	0	0	0	1	4	0

Er zijn geen opvallende bijzonderheden te vinden tussen de verschillende onderzoeksgroepen.

Totale resultaten in percentages:

	A1	A2	A3	A4	A5	A6
Vraag 15	0,0	0,0	12,5	37,5	50,0	0,0
Vraag 16	0,0	6,3	0,0	43,8	50,0	0,0
Vraag 17	0,0	0,0	0,0	37,5	62,5	0,0

De stellingen bij dit thema zijn nog binnen de grenzen van alle ouders, het management en collega's. Het ondersteunen tijdens een toiletbezoek en het aanbrengen van zalf of zonnebrand wordt door bijna iedereen goedgekeurd. Slechts een ouder W geeft aan dat het niet mag, hiervoor wordt geen specifieke reden gegeven. Het management maakt een kanttekening met een tip om toch meer fysieke afstand te bewaren tijdens het aanbrengen van zalf.

3.2.5 ZWEMMEN

Vraag 18: De begeleidster mag in het zwembad, met de badkleding aan, samen met het kind in dezelfde ruimte douchen

Vraag 19: De begeleidster en het kind mogen met elkaar knuffelen/stoeien wanneer de badkleding aan is

Aanvullende opmerking:

Het management geeft aan dat zij het in eerste instantie niet eens is met de stellingen maar dat er verschillen zijn in knuffelen en stoeien en dat er afspraken over gemaakt moeten worden.

Een collega voegt nog toe dat kinderen in het zwembad vaak om je nek hangen maar dat zij zich hier zelf niet prettig bij voelt en daarom afstand bewaart.

Verschillen en overeenkomsten tussen de onderzoeksgroepen:

	Ouders						Ouders W.						Management						Collega's					
	A1	A2	A3	A4	A5	A6	A1	A2	A3	A4	A5	A6	A1	A2	A3	A4	A5	A6	A1	A2	A3	A4	A5	A6
Vraag 18	0	0	0	1	2	0	0	0	0	1	4	0	0	0	0	2	1	0	0	0	0	1	4	0
Vraag 19	0	0	0	2	1	0	1	0	1	0	3	0	0	1	1	0	1	0	0	3	1	0	1	0

De meningen over fysiek contact of fysieke nabijheid zijn verdeeld onder de vier onderzoeksgroepen. 6 van de 8 ouders en ouders W geven aan dat er wel geknuffeld en gestoeid mag worden met de badkleding aan. 1 ouder W geeft aan dat het hier helemaal niet mee eens te zijn en 1 ouder is neutraal van mening. In de tabel is te zien dat collega's en het management het niet eens zijn met de stelling. Slechts 1 collega en 1 persoon uit het management staan het knuffelen en stoeien in badkleding toe.

Totale resultaten in percentages:

	A1	A2	A3	A4	A5	A6
Vraag 18	0,0	0,0	0,0	31,3	68,8	0,0
Vraag 19	6,3	25,0	18,8	12,5	37,5	0,0

Alle ondervraagden geven aan dat ze het er (helemaal) mee eens zijn als de begeleidster en het kind in dezelfde ruimte in hun badkleding douchen. De mening over het stoeien en knuffelen zijn zichtbaar verdeeld. 50 procent geeft aan dat ze het met de stelling eens is, 31,3 procent is het niet met de stelling eens en 18,8 procent is neutraal van mening.

3.2.6 BELONEN

Vraag 20:De begeleidster mag het kind belonen met een schouderklopje

Vraag 21:De begeleidster mag het kind belonen met een 'aai over de bol'

Vraag 22:De begeleidster mag het kind belonen met een knuffel

Vraag 23:De begeleidster mag het kind belonen met een kus op de wang

Vraag 24:De begeleidster mag het kind belonen met een stoeipartijtje

Aanvullende opmerking:

Het management voegt toe: Jonge kinderen (tot 6 jaar) kun je op deze manier belonen wanneer het kind lichamelijk contact kan verdragen en nodig heeft.

Een opmerking van een van de collega's 'stoeipartijtjes' komen wel eens voor, maar dan zou ik daar als voorwaarde aan stellen dat dit niet achter gesloten deuren gebeurt.

Sommige kinderen reageren sterk op lichamelijk contact en hebben echt behoefte aan een knuffel. Dit wordt door alle collega's wel toegelaten maar wel met grenzen. Hoe ouder het kind wordt hoe meer grenzen er worden aangegeven.

Verschillen en overeenkomsten tussen de onderzoeksgroepen

	Ouders						Ouders W.						Management						Collega's					
	A1	A2	A3	A4	A5	A6	A1	A2	A3	A4	A5	A6	A1	A2	A3	A4	A5	A6	A1	A2	A3	A4	A5	A6
Vraag 20	0	0	0	1	2	0	0	0	0	1	4	0	0	0	0	1	2	0	0	0	0	1	4	0
Vraag 21	0	0	0	1	2	0	0	0	0	1	4	0	0	0	0	1	2	0	0	0	0	2	3	0
Vraag 22	0	0	0	1	2	0	0	1	2	1	1	0	1	1	1	0	0	0	1	0	2	1	1	0
Vraag 23	0	1	0	2	0	0	1	2	1	0	1	0	1	1	1	0	0	0	2	2	0	0	1	0
Vraag 24	0	0	0	2	1	0	1	1	1	0	2	0	2	1	0	0	0	0	1	1	2	0	1	0

De meningen over vraag 22 zijn verdeeld. Vier van de vijf collega's, het management en 4 van de 5 ouder W geven aan dat het geven van een kus op de wang van het kind, als beloning, de grens overschrijdt of staan hier neutraal tegenover. Opvallend is dat 2 van de ondervraagde ouders van kinderen die niet mee gaan met de weekendopvang aangeven het prima te vinden als hun kind beloond wordt met een kus op de wang. Ook 1 collega en 1 ouder van een kind dat wel mee gaat met de weekendopvang geven aan hier geen probleem in te zien. Ouders van kinderen die meegaan met de weekendopvang, het management en collega's staan kritischer tegenover vraag 22,23 en 24 dan ouders van kinderen die niet meegaan met de weekendopvang.

Het management en collega's maken een terechte kanttekening waarbij naar voren komt dat bovenstaande aanrakingen erg kind (leeftijd) en situatie afhankelijk zijn.

Totale resultaten in percentages:

	A1	A2	A3	A4	A5	A6
Vraag 20	0,0	0,0	0,0	25,0	75,0	0,0
Vraag 21	0,0	0,0	0,0	31,3	68,8	0,0
Vraag 22	12,5	12,5	31,3	18,8	25,0	0,0
Vraag 23	25,0	37,5	12,5	12,5	12,5	0,0
Vraag 24	25,0	18,8	18,8	12,5	25,0	0,0

Alle ondervraagden zijn van mening dat de begeleider een kind een schouderklopje of 'aai over de bol' mag geven als beloning (vraag 21 en 22). Bij de stelling of de begeleider het kind een kus op de wang mag geven als beloning geeft 25 procent aan het hier helemaal mee oneens te zijn, 37,5 procent is het oneens en 12,5 stemt neutraal. Geconcludeerd kan dus worden dat het geven van een kus op de wang als beloning grensoverschrijdend is.

Het stoeien met kinderen als beloning wordt door 43,8 procent gezien als grensoverschrijdend gedrag, 37,5 procent keurt het wel goed en 18,8 staat hier neutraal in.

Het geven van een knuffel wordt door twee keer 12,5 procent niet toegestaan, 43,8 procent vindt wel dat het moet kunnen en 31,3 procent is neutraal. Een grote groep mensen geeft aan neutraal tegen over de stelling te staan omdat het van de situatie en het kind afhankelijk is.

3.2.7 TROOSTEN

Vraag 25: De begeleider mag het kind troosten door het op schoot te nemen

Vraag 26: De begeleider mag het kind troosten/ kalmeren door het langere tijd over de rug heen te wrijven/ masseren

Vraag 27: De begeleider mag het kind uit zichzelf optillen

Vraag 28: De begeleider mag over de buik van het kind wrijven wanneer het kind buikpijn heeft

Aanvullende opmerking:

Bij bovenstaande vragen plaatsen ouders wat kanttekeningen.

Bij vraag 26 wordt er gesproken over wrijven en masseren. Een ouder geeft aan dat wrijven prima is om een kind te kalmeren maar dat masseren over de grens gaat.

Ook bij het wrijven over de buik van het kind als het buikpijn heeft is een grens, dit mag wel maar wel als het kind zijn kleding aan heeft, aldus een ouder.

Het management geeft aan dat een kind optillen alleen mag wanneer hier een aanleiding voor is, bijvoorbeeld na een valpartij of als het kind erg angstig is. Een kind mag wel op schoot zitten, maar behoud wel grenzen.

Verschillen en overeenkomsten tussen de onderzoeksgroepen:

	Ouders						Ouders W.						Management						Collega's							
	A1	A2	A3	A4	A5	A6	A1	A2	A3	A4	A5	A6		A1	A2	A3	A4	A5	A6		A1	A2	A3	A4	A5	A6
Vraag 25	0	0	0	1	2	0	0	0	0	4	1	0		0	0	1	2	0	0		0	0	0	3	2	0
Vraag 26	0	0	0	1	2	0	0	0	1	3	1	0		0	1	1	1	0	0		0	1	1	2	1	0
Vraag 27	0	0	0	2	1	0	1	0	2	1	1	0		0	1	1	1	0	0		1	0	0	2	2	0
Vraag 28	0	0	0	1	2	0	1	1	1	1	1	0		0	1	1	1	0	0		0	1	1	1	2	0

Alle ondervraagden zijn het eens met vraag 25 en vinden het acceptabel dat een kind op schoot wordt genomen om te troosten. Ouders van kinderen die niet mee gaan met de weekendopvang zijn ook het eens met de overige stellingen. De meningen over het kalmeren van een kind door over zijn/haar rug heen te wrijven/masseren zijn verdeeld, het management en collega's kijken hier kritischer tegenaan dan de ouders en ouders W. Alle onderzoeksgroepen denken vrijwel hetzelfde over het optillen van een kind. De meeste geven aan dat dit mag, echter wel wanneer hier een aanleiding toe is.

De meningen over vraag 28 zijn erg verdeeld over de diverse onderzoeksgroepen.

Totale resultaten in percentages:

	A1	A2	A3	A4	A5	A6
Vraag 25	0,0	0,0	6,3	62,5	31,3	0,0
Vraag 26	0,0	12,5	18,8	43,8	25,0	0,0
Vraag 27	12,5	6,3	18,8	37,5	25,0	0,0
Vraag 28	6,3	18,8	18,8	25,0	31,3	0,0

Het merendeel van de ondervraagden is het eens met de bovengenoemde stellingen. Echter geeft 18,5 procent (12,5+6,3) bij vraag 27 aan dat ze het niet goed vinden als de begeleider een kind uit zichzelf optilt. Het management maakt bij de aanvullende opmerkingen ook een duidelijke kanttekening dat het kind alleen opgetild mag worden als hier een aanleiding voor is.

Bij vraag 28 geeft 56,3 procent (25+31,3) van de ondervraagden aan dat het prima is wanneer de begeleider over de buik van het kind heen wrijft wanneer het buikpijn heeft. De overige 43,7 procent is het hier niet mee eens of is neutraal. Een belangrijke kanttekening die een ouder maakt is dat ze het toestaat maar dat de kleding dan wel aan moet zijn en de begeleider dus niet over de blote buik van het kind heen mag wrijven.

3.2.8 KNUFFELLEN, STOEIEN EN KIETELLEN

Vraag 29:De begeleider mag het kind een knuffel geven

Vraag 30:De begeleider mag het kind kietelen

Vraag 31:De begeleider en het kind mogen met elkaar stoeien

Vraag 32:De begeleider en het kind mogen dicht tegen elkaar aan op de bank zitten

Vraag 33:De begeleider mag het kind op schoot nemen

Aanvullende opmerking:

Het management geeft aan dat bovengenoemde stellingen grensoverschrijdend voor hen aanvoelen, met uitzondering van het op schoot nemen van een kind en dicht tegen elkaar aanzitten. Stoeien, knuffelen en kietelen zorgt voor een 'huiselijke warme sfeer' kinderen hebben dit nodig maar probeer het op een andere manier te geven door bijvoorbeeld een spelletje te doen of complimentjes te geven.

Verschillen en overeenkomsten tussen de onderzoeksgroepen:

	Ouders						Ouders W.						Management						Collega's					
	A1	A2	A3	A4	A5	A6	A1	A2	A3	A4	A5	A6	A1	A2	A3	A4	A5	A6	A1	A2	A3	A4	A5	A6
Vraag 29	0	0	0	2	1	0	1	0	2	0	2	0	0	2	1	0	0	0	0	0	1	3	1	0
Vraag 30	0	0	1	1	1	0	1	1	1	1	1	0	0	1	1	1	0	0	0	0	1	2	2	0
Vraag 31	0	0	0	2	1	0	1	0	1	1	2	0	0	2	1	0	0	0	0	1	1	1	2	0
Vraag 32	0	0	0	2	1	0	0	0	1	2	2	0	0	0	1	2	0	0	1	0	0	2	2	0
Vraag 33	0	0	0	2	1	0	0	1	2	1	1	0	0	0	1	2	0	0	0	0	1	3	1	0

Zoals bij de aanvullende opmerkingen ook al naar voren komt staat het management kritischer tegenover knuffelen, kietelen en stoeien dan de collega's op de werkvloer. De meningen van ouders zijn hierin verdeeld. Ouders geven aan dat ze geen problemen hebben wanneer de begeleider het kind zou knuffelen of kietelen

of met het kind zou stoeien. Een aantal ouders van kinderen die mee gaan met de weekendopvang geven aan dat zij het niet eens zijn met de stellingen.

Vrijwel alle ondervraagden vinden het prima als het kind en de begeleidster dicht tegen elkaar aan op de bank zitten, slechts 1 collega geeft aan dit niet prettig te vinden en 2 ondervraagden zijn neutraal van mening.

Slecht 1 ouder van ouders W geeft aan het niet goed te vinden als het kind op schoot wordt genomen door de begeleidster, de overige ondervraagden vinden dit wel goed of zijn hierin neutraal.

Totale resultaten in percentages:

	A1	A2	A3	A4	A5	A6
Vraag 29	6,3	12,5	25,0	31,3	25,0	0,0
Vraag 30	6,3	12,5	25,0	31,3	25,0	0,0
Vraag 31	6,3	18,8	18,8	25,0	31,3	0,0
Vraag 32	6,3	0,0	12,5	50,0	31,3	0,0
Vraag 33	0,0	6,3	25,0	50,0	18,8	0,0

Bij alle stellingen geeft ruim 50 procent van de ondervraagden aan het eens te zijn met de stellingen. Daarnaast is er een grote groep die neutraal antwoord. Bij stelling 31 of het toegestaan is dat het kind en de begeleidster stoeien geef 25,1 procent aan dit niet goed te vinden. Bij de overige stellingen blijft het percentage van ondervraagden die het er niet mee eens zijn onder de 20 procent.

3.2.9 OVERIGE VRAGEN

Vraag 34: De begeleidster mag op fysiek gebied hetzelfde omgaan met het kind als dat hij/zij met haar eigen kind zal doen

Vraag 35: De begeleidster moet handelen vanuit het gevoel dat het bij het kind en de situatie heeft en niet vanuit 'de regels'

Vraag 36: De begeleidster mag het kind vragen om haar hand vast te houden tijdens een buitenactiviteit

Vraag 37: Ik zou de vragenlijst anders hebben ingevuld wanneer er onderscheid zou worden gemaakt in mannelijke en vrouwelijke begeleiders

Vraag 38: Ik zou de vragenlijst anders hebben ingevuld wanneer er onderscheid zou worden gemaakt tussen student collega's en vaste krachten.

Aanvullende opmerking:

Ouders:

Ouders maken de volgende kanttekeningen bij de overige vragen:

Ouders zijn intiemer als begeleiders dus moet je voorzichtig zijn en meer op afstand blijven, dus toch met 'de regels' rekening blijven houden.

'Het maakt wel iets uit of een ervaren begeleidster de verantwoording draagt of een student'.

De meningen over de invloed van het geslacht op het toegestane fysieke contact is verdeeld. Zo schrijft de een 'Voor elke 'vreemde' of het nu een man of vrouw, student of vaste kracht is, gelden dezelfde regels'. Terwijl de ander aangeeft, 'Ik heb het idee dat doordat ik een zoon heb het mij niet zoveel uitmaakt of het een mannelijke of vrouwelijke begeleidster is. Echter wanneer ik een dochter zou hebben dan zou ik wel wat meer moeite hebben als er een mannelijke begeleider bij zou zijn'.

In het algemeen ben ik een voorstander van fysiek contact, juist bij dit soort kinderen dus vooral doen!

Management:

Toelichting op 35: Het is een gevoelskwestie, en daarvoor moet ruimte zijn maar wel binnen de vastgestelde regels binnen de organisatie. Toelichting op 37 en 38: Zowel mannen als vrouwen kunnen andere bedoelingen hebben. De begeleider is een mens.

Collega's :

Een collega schrijft 'instinctief zou ik voor mannen "scherpere" regels opstellen dan voor vrouwen, maar bij een betrouwbare man zou dit natuurlijk eigenlijk niet uit moeten maken'. Daarnaast geeft deze collega aan dat ze haar eigen regels aanpast op de behoefte van het kind.

Verschillen en overeenkomsten tussen de onderzoeksgroepen:

	Ouders						Ouders W.						Management						Collega's					
	A1	A2	A3	A4	A5	A6	A1	A2	A3	A4	A5	A6	A1	A2	A3	A4	A5	A6	A1	A2	A3	A4	A5	A6
Vraag 34	0	3	0	0	0	0	3	1	0	1	0	0	3	0	0	0	0	0	2	2	0	0	1	0
Vraag 35	0	1	2	0	0	0	0	2	1	1	1	0	0	2	1	0	0	0	1	2	1	0	1	0
Vraag 36	0	0	0	2	1	0	0	0	0	1	4	0	0	0	0	2	1	0	0	0	0	2	3	0
Vraag 37	1	1	0	1	0	0	3	1	0	1	0	0	1	1	0	0	1	0	2	2	0	0	1	0
Vraag 38	1	0	1	0	1	0	2	0	1	1	1	0	2	1	0	0	0	0	3	2	0	0	0	0

Slecht 1 collega en 1 ouder W geven aan dat de begeleidster, op fysiek gebied, hetzelfde om mag gaan met kinderen van de weekendopvang dan met hun eigen kinderen. De overige ondervraagden geven aan het hier niet mee eens te zijn. Een ouder geeft ook aan 'Ouders zijn intiemer als begeleiders dus moet je voorzichtig zijn en meer op afstand blijven, dus toch met 'de regels' rekening blijven houden.

De meningen over vraag 35 zijn gelijk verdeeld over de vier onderzoeksgroepen, dit geldt ook voor vraag 36 en 37. Bij vraag 38 is een duidelijk verschil te zien, het management en collega's geven aan dat zij de vragenlijst niet anders zouden hebben ingevuld wanneer er onderscheid zou worden gemaakt tussen student collega's en vaste krachten. Wanneer gekeken wordt naar de groepen ouders is te zien dat 2 ouders en 1 ouder W aangeven dat zij de lijst wel anders zouden hebben ingevuld wanneer er onderscheid zou worden gemaakt en zijn er 2 ouders die neutraal zijn. Een ouder geeft ook aan "Het maakt wel iets uit of een ervaren begeleidster de verantwoording draagt of een student'.

Totale resultaten in percentages:

	A1	A2	A3	A4	A5	A6
Vraag 34	50,0	37,5	0,0	6,3	6,3	0,0
Vraag 35	6,3	43,8	31,3	6,3	12,5	0,0
Vraag 36	0,0	0,0	0,0	43,8	56,3	0,0
Vraag 37	43,8	31,3	0,0	12,5	12,5	0,0
Vraag 38	50,0	18,8	12,5	6,3	12,5	0,0

87,5 procent van de ondervraagden geeft bij vraag 34 aan dat de begeleidster, op fysiek gebied, niet hetzelfde om mag gaan met kinderen van de weekendopvang als met haar eigen kinderen. Op de stelling 'De begeleidster moet handelen vanuit het gevoel dat het bij het kind en de situatie heeft en niet vanuit 'de regels' geeft ruim 50 procent aan dat ze het hier niet mee eens zijn. 31,3 procent is hierin neutraal. Het management geeft ook als kanttekening mee 'Het is een gevoelskwestie, en daarvoor moet ruimte zijn maar wel binnen de vastgestelde regels binnen de organisatie'.

Bij vraag 36 is het duidelijk dat iedereen van mening is dat de begeleidster mag vragen de hand van het kind vast te houden.

Bij vraag 37 en 38 geeft een ruime meerderheid van de ondervraagden aan dat het geslacht of de status (vaste kracht of collega student) van de begeleidster niet van invloed is op het fysieke contact dat zij toestaan. 25 procent geeft aan dat wanneer er over een mannelijke begeleider zou worden gesproken de vragenlijst anders was ingevuld. 18,8 procent geeft aan dat zij meer fysiek contact toestaan tussen een vaste begeleidster en het kind dan bij een collega student.

HOOFDSTUK 4: CONCLUSIES

In het voorgaande hoofdstuk zijn alle resultaten per thema geanalyseerd. In dit hoofdstuk zal de aandacht uit gaan naar het beantwoorden van de deelvragen en het schrijven van conclusies. Ter ondersteuning wordt er bij de analyses gebruik gemaakt van tabellen en grafieken. Tot slot zal er gekeken worden naar de betrouwbaarheid en validiteit van de onderzoeksresultaten.

4.1 ANALYSE VAN DE DEELVRAGEN

Zoals in het theoretisch kader ook al naar voren komt zijn er diverse soorten aanrakingen (Leijssen, 2000). Tijdens de weekendopvang komen kinderen en begeleidster het meest in aanraking met ondersteunende en affectieve aanrakingen. Om antwoord te kunnen geven op onderstaande deelvragen zijn alle vragen uit de vragenlijst verdeeld onder de twee soorten aanrakingen die tijdens de weekendopvang het meeste voorkomen. Hieronder volgt een overzicht waarin te zien is welke vragen toebehoren aan een ondersteunende aanraking welke vragen aan een affectieve aanraking. De vragen die bij geen van beiden aanrakingen horen vallen onder het kopje 'overig'.

De vragen zijn verdeeld onder een ondersteunende of affectieve aanraking aan de hand van de theorie van Leijssen zoals deze in het theoretisch kader is terug te vinden.

Ondersteunende aanrakingen, vraag: 1,3,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,25,26,28

Affectieve aanrakingen, vraag: 2,4, 18,19,20,21,22,23,24,27,29,30,31,32,33,36

Overig: 11, 34,35,37,38

In de onderstaande grafieken zal weergegeven worden hoeveel ondervraagden het eens of helemaal eens zijn met de stellingen. In de legenda is te zien om welke onderzoeksgroep het gaat en hoeveel mensen deze onderzoeksgroep in totaal telt. In de grafiek zijn slechts de mensen weergegeven die het eens (A4) of helemaal eens (A5) zijn. De overige antwoordmogelijkheden worden in de grafiek niet weergegeven.

4.1.1 ONDERSTEUNENDE AANRAKINGEN

1. Wat is de mening van ouders over mogelijke ondersteunende aanrakingen, tussen begeleidster en kind, die tijdens de weekendopvang kunnen plaatsvinden?

De ouders geven over het algemeen aan geen problemen te hebben wanneer er ondersteunende aanrakingen tussen de begeleidster en het kind plaatsvinden. De ondersteunende aanrakingen worden alleen toegestaan wanneer het kind nog niet zelfredzaam is of om hulp vraagt, is dit beide niet het geval dan is een ondersteunende aanraking niet van belang en wordt dit, logischerwijs, ook niet goedgekeurd door ouders.

Er zijn drie fysieke aanrakingen die om wat extra aandacht vragen en wat voor ongeveer de helft van de ouders de grens overschrijdt. Allereerst het wassen en afdrogen van het geslachtsdeel. Ouders staan hier verdeeld tegenover. Zoals in de grafiek te zien is vindt de helft van de ouders het goed als de begeleidster het kind hierin ondersteunt. De andere helft geeft aan het hier niet mee eens te zijn. Het geslachtsdeel is privé en het is belangrijk om het kind dit van jongs af aan al bij te brengen. Daarnaast vraagt vraag 28 wat

extra aandacht. Vijf ouders geven aan dat het binnen hun grenzen ligt wanneer de begeleidster over de buik van het kind wrijft wanneer het buikpijn heeft. Dat betekent dat 3 ouders hierin neutraal staan of het er niet mee eens zijn. Vanuit dit oogpunt is het een stelling die om extra aandacht en afspraken vraagt. Zo gaf een ouder ook goed aan dat ze het wel goed vindt als ze begeleidster over de buik van het kind heen wrijft maar dat het kind dan wel aangekleed moet zijn.

2. Wat is de mening van collega's over mogelijke ondersteunende aanrakingen, tussen begeleidster en kind, die tijdens de weekendopvang kunnen plaatsvinden?

Collega's geven aan dat het bevorderen van de zelfredzaamheid van het kind tijdens de weekendopvang altijd voorop staat. Wanneer een kind nog niet zelfstandig is zullen de nodige ondersteunende aanrakingen worden geboden door de begeleidster. Slechts twee ondersteunende aanrakingen worden door de begeleidster als grensoverschrijdend en onprettig ervaren, het wassen en afdrogen van het geslachtsdeel van het kind. Het wassen en afdrogen van het geslachtsdeel zullen altijd aanrakingen blijven die gevoelig liggen bij mensen, zowel bij ouders als bij begeleidster zo blijkt. Kinderen, en zeker kinderen met autisme kunnen moeite hebben met het plaatsen van dingen in de context en hierdoor kan het kind de ondersteuning anders interpreteren wat voor vervelende situaties kan zorgen. Daarnaast is het voor ons als begeleidsters onduidelijk welk gevoel het wassen en afdrogen van het geslachtsdeel bij het kind oproept. Echter wanneer we het van de andere kant bekijken is het niet meer dan logisch dat de begeleidsters ook het geslachtsdeel wassen en afdrogen, dit hoort bij de persoonlijke verzorging en wanneer een kind het niet zelf kan zal de begeleidster, wanneer de ouders dit toestaan, het kind hierin moeten ondersteunen.

3. Wat is de mening van het management over mogelijke ondersteunende aanrakingen, tussen begeleidster en kind, die tijdens de weekendopvang kunnen plaatsvinden?

Wat opvalt als er gekeken wordt naar de mening van het management over ondersteunende aanrakingen tussen de begeleidsters en het kind is dat zij het allemaal eens zijn met de 'praktische' ondersteunende aanrakingen zoals; Instoppen voor het slapen gaan en zelf aanbrengen of ondersteunen/helpen met: uitkleden, wassen, afdrogen en een toiletbezoek. Wanneer het om ondersteunende aanrakingen met een affectief 'tintje' gaat is slechts een van de ondervraagden het maar met de stelling eens en keurt dit goed. Hierbij gaat het om aanrakingen zoals het troosten van een kind door over de rug te wrijven of te masseren, het zitten op het bed van een kind totdat het in slaap valt of het wrijven over de buik van het kind wanneer het buikpijn heeft.

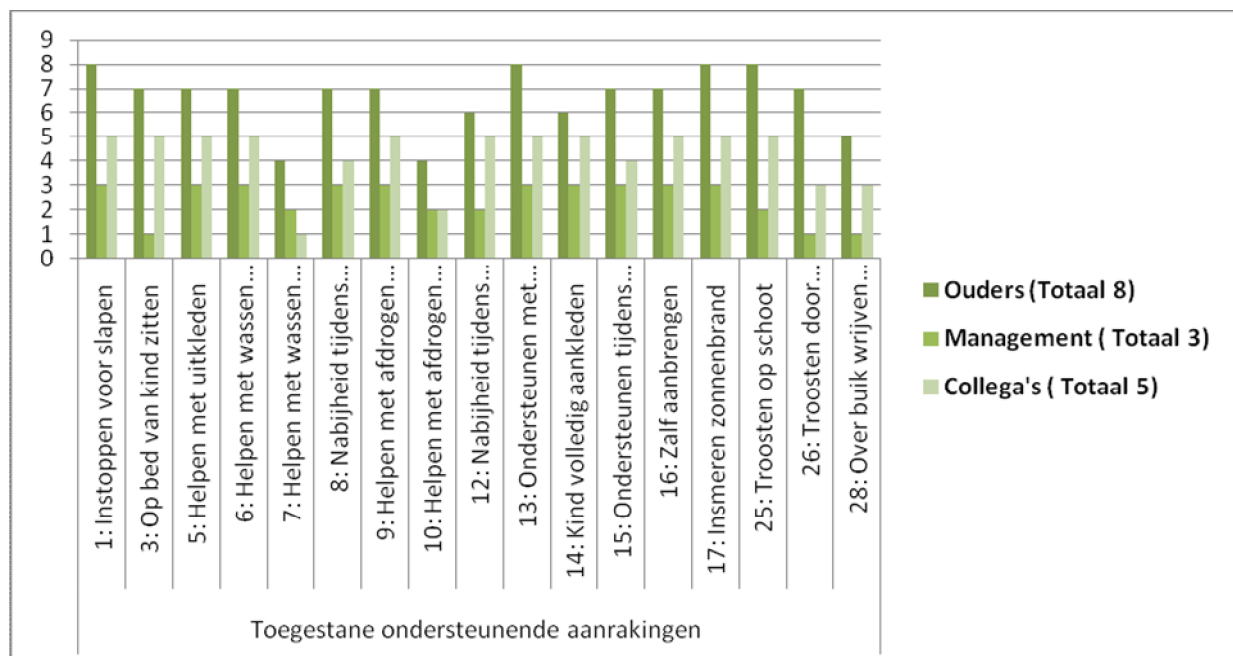
Bij het wassen en afdrogen van het geslachtsdeel geven twee van de drie ondervraagden aan het eens te zijn met de stelling dat dit is toegestaan, een van de ondervraagden is het hier dus niet mee eens.

4. Wat valt hierin op? Zijn er verschillen en overeenkomsten te zien? Hoe zijn deze te verklaren?

Ouders en begeleidsters liggen wat betreft de ondersteunende aanrakingen vrijwel op dezelfde lijn, ze hanteren dezelfde grenzen. De grenzen van het management wijken iets af. Het management staat vooral de ondersteunende 'praktische' ondersteuning toe, het gaat hierbij vooral om ondersteuning met betrekking tot hygiëne en veiligheid. Wanneer het gaat om ondersteuning met een affectieve 'tintje' geeft het management aan voorkeur te hebben voor een andere benadering in plaats van het fysieke contact. De afwijkende mening van het management in vergelijking met ouders en begeleidsters kan verklaard worden. Het management is (eind)verantwoordelijk voor alles wat er gebeurt en is het belangrijk om grenzen te stellen. Daarnaast staan zij niet direct met de kinderen in contact, zij werken 'achter de schermen'. Ouders en begeleidsters daarentegen zijn veel met de kinderen in contact en ervaren hierdoor

ook dat fysieke ondersteunende aanrakingen af en toe gewoon nodig zijn, zij zijn op dat moment in een situatie en handelen naar de behoefte van het kind en hun gevoel, daarnaast wordt natuurlijk wel rekening gehouden met de regels.

Alle drie de onderzoeksgroepen laten ook een overeenkomst zien, in alle drie de groepen is te zien dat het wassen en afdrogen van het geslachtsdeel door ongeveer de helft van de ondervraagden wordt gezien als grensoverschrijdend gedrag.

Figuur 3.1

4.1.2 AFFECTIEVE AANRAKINGEN

5. Wat is de mening van ouders over mogelijke affectieve aanrakingen, tussen begeleider en kind, die tijdens de weekendopvang kunnen plaatsvinden?

Ouders staan veel affectieve aanrakingen toe tijdens de weekendopvang. Het samen douchen in het zwembad met badkleding aan, het vasthouden van elkaars hand tijdens een buitenactiviteit en het belonen van een kind door het een schouderklopje of 'aai over de bol' te geven wordt door alle ouders geaccepteerd.

Het knuffelen met een kind (in kleding of met badkleding aan) wordt niet door alle ouders geaccepteerd. Ook het geven van een knuffel als beloning vraagt om extra aandacht. Samen stoeien, kietelen en het kind op schoot nemen zijn affectieve aanrakingen die meer dan de helft van de ouders goedkeurt, echt blijft er dan wel een groep van drie van de acht ouders die dit niet goed vinden.

Het geven van een kus, voor het slapengaan of als beloning, wordt door ruim de helft van de ouders als grensoverschrijdend gedrag gezien en zal dus goed afgestemd moeten worden met ouders of dit wel of niet is toegestaan. Op de vraag of ouders het goed vinden als hun kind bij de begeleider in bed kruipt geeft slechts een ouder aan dit prima te vinden, er kan dus geconcludeerd worden dat dit duidelijk grensoverschrijdend gedrag is wanneer de begeleider dit toestaat.

6. Wat is de mening van collega's over mogelijke affectieve aanrakingen, tussen begeleidster en kind, die tijdens de weekendopvang kunnen plaatsvinden?

Collega's staan veel affectieve aanrakingen toe tijdens de weekendopvang. Het samen douchen in het zwembad met badkleding aan, het vasthouden van elkaars hand tijdens een buitenactiviteit en het belonen van een kind door het een schouderklopje of 'aai over de bol' te geven wordt door alle collega's gezien als geaccepteerde aanrakingen.

Het belonen van een kind met een kus, stoeipartijtje of knuffel wordt door de meeste collega's als grensoverschrijdend gedrag gezien, slechts een of twee collega's geven aan dat dit nog binnen hun grenzen valt. Ook het geven van een kus voor het slapengaan, het knuffelen/stoeien met badkleding aan en het toestaan dat een kind bij de begeleidster in bed kruipt wordt door de meeste collega's niet geaccepteerd. De overige aanrakingen zoals; het optillen van een kind, het geven van een knuffel aan het kind, het kietelen van een kind, het dicht tegen elkaar aanzitten op de bank of het op schoot nemen van een kind zijn aanrakingen die door de meeste collega's gezien worden als aanrakingen binnen de grens.

7. Wat is de mening van het management over mogelijke affectieve aanrakingen, tussen begeleidster en kind, die tijdens de weekendopvang kunnen plaatsvinden?

Het management staat een aantal dezelfde affectieve aanrakingen toe tijdens de weekendopvang als ouders en collega's. Het samen douchen in het zwembad met badkleding aan, het vasthouden van elkaars hand tijdens een buitenactiviteit en het belonen van een kind door het een schouderklopje of 'aai over de bol' te geven wordt door het gehele management gezien als geaccepteerde aanrakingen. Het geven van een kus voor het slapengaan, dicht tegen elkaar op de bank zitten en het op schoot nemen van een kind wordt door twee van de drie ondervraagden als geaccepteerde aanraking gezien.

Net als bij de ondersteunde aanrakingen geeft het management aan andere grenzen te hebben dan ouders en collega's bij affectieve ondersteuning. Zo ziet het management de volgende aanrakingen als grensoverschrijdend: Wanneer een kind bij de begeleidsters in bed kruipt, belonen met een knuffel, belonen met stoeien, het kind een knuffel geven en wanneer de begeleidster en het kind samen stoeien.

Ook het optillen van een kind, stoeien/knuffelen met badkleding aan en het kietelen van een kind wordt maar door een van de ondervraagden uit deze onderzoeksgroep geaccepteerd.

8. Wat valt hierin op? Zijn er verschillen en overeenkomsten te zien? Hoe zijn deze te verklaren?

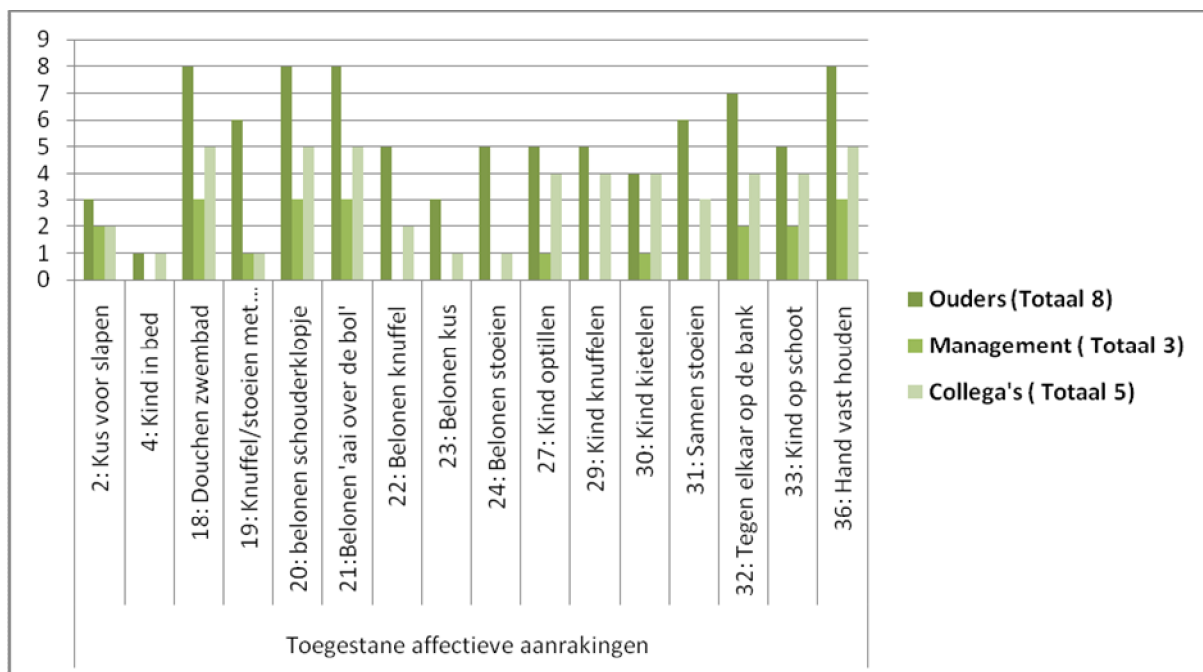
Alle drie de onderzoeksgroepen laten zien dat het douchen in dezelfde ruimte met badkleding aan, het geven van een schouderklopje of 'aai over de bol' als beloning en het vasthouden van een hand tijdens de buitenactiviteit door iedereen wordt geaccepteerd. Opvallend om te zien is dat meer dan de helft van de ouders de affectieve aanrakingen als beloning goedkeuren, met uitzondering van het geven van een kus. Daarentegen laten collega's zien dat het meer en deel van de ondervraagden het niet eens is met de affectieve aanrakingen zoals knuffel, stoeien en het geven van een kus als beloning. Het management laat weten deze aanrakingen als grensoverschrijdend gedrag te zien.

Wanneer de begeleidster het toe staat dat een kind bij haar in bed kruipt wordt dit door vrijwel alle ondervraagden niet geaccepteerd.

Opvallend om te zien is dat het management, dat over het algemene kritisch tegenover affectieve aanrakingen staat, het wel eens is met het geven van een kus voor het slapengaan. Terwijl de meeste ouders dit juist zien als grensoverschrijdend gedrag.

Collega's en ouders liggen net als bij de ondersteunde aanrakingen op voor het grootste deel op dezelfde lijn met welke aanrakingen zij toestaan en welke niet. Het management staat kritisch tegenover affectieve aanrakingen. En dan met name tegenover aanrakingen als, kietelen, knuffelen, stoeien en het optillen van

een kind. Dit verschil tussen de onderzoeksgroepen is te verklaren aan de hand van de rol/ functie van de onderzoeksgroep. Het management werkt achter de schermen en komt niet direct in contact met het kind en met situatie die zich voordoen waarin bovengenoemde aanrakingen zich voor kunnen doen. Het management denkt veel meer vanuit 'de regels' terwijl collega's en ouders ook meer vanuit hun gevoel bij de situatie denken. Collega's handelen niet alleen vanuit de regels maar ook vanuit hun pedagogische sensitiviteit.

Figuur 3.2

4.1.3 WAAR LIGT DE GRENS?

9. Waar ligt volgens ouders de grens bij fysiek contact?

Ouders accepteren veel aanrakingen zowel ondersteunende als affectieve aanrakingen. Echter geven zij ook duidelijk hun grenzen aan. De onderstaande aanrakingen worden door ouders gezien als grensoverschrijdend.

8. Het wassen en afdrogen van het geslachtsdeel
9. Het geven van een kus voor het slapengaan
10. Het geven van een kus als beloning
11. Het toestaan wanneer het kind bij de begeleidster in bed kruipt

Het wrijven over de buik van het kind wanneer het buikpijn heeft wordt door de meerderheid van de ouders wel toegestaan echter plaatsen ouders wel een kanttekening dat de kleding van het kind dan wel aan moet zijn.

10. Waar ligt volgens collega's de grens bij fysiek contact?

Ook collega's vinden veel aanrakingen binnen hun grenzen liggen. Net als bij ouders zijn er wel een aantal aanrakingen die collega's als grensoverschrijdend zien.

12. Het wassen en afdrogen van het geslachtsdeel
13. Het geven van een kus voor het slapengaan

14. Het geven van een kus als beloning
15. Het geven van een knuffel als beloning
16. Een stoeipartijtje als beloning
17. Het toestaan wanneer een kind bij de begeleider in bed kruipt
18. Knuffelen en stoeien met de badkleding aan

11. Waar ligt volgens het management de grens bij fysiek contact?

Het management geeft zichtbaar aan meer grenzen te hebben dan ouders en collega's. De volgende aanrakingen worden door het management als grensoverschrijdend gedrag gezien.

19. Het troosten van het kind door over de rug te wrijven/ te masseren
20. Het wrijven over de buik van het kind wanneer het buikpijn heeft
21. Op het bed van het kind zitten totdat het in slaap valt
22. Het geven van een kus als beloning
23. Het geven van een knuffel als beloning
24. Een stoeipartijtje als beloning
25. Het toestaan wanneer een kind bij de begeleider in bed kruipt
26. Knuffelen en stoeien met de badkleding aan
27. Het zomaar geven van een knuffel
28. Optillen van een kind

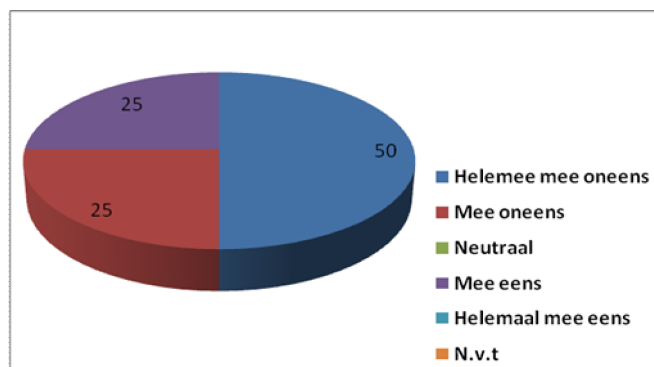
4.1.4 ALGEMENE VRAGEN:

12. Is er een verschil te zien in de mate waarin ouders fysiek contact met hun kind met autisme toestaan en het fysiek contact met kinderen in het algemeen zonder ASS?

De vragenlijst is opgesteld met een A en een B vraag. De A vraag is gericht op de mening van de ouders met betrekking tot kinderen in het algemeen, de B vraag op het specifieke kind met autisme. Echter bij de verwerking van de data kwam naar voren dat vrijwel iedereen hetzelfde antwoord invulde bij vraag A als vraag B. Geconcludeerd kan dus worden dat er geen verschil te zien is in de mate waarin ouders fysiek contact bij hun kind met autisme toestaan en bij het kind in het algemeen. Omdat de antwoorden bij vraag A en B hetzelfde werden ingevuld is ervoor gekozen alleen het A antwoord te analyseren.

13. Heeft het geslacht van de hulpverlener invloed op de mate waarop ouders fysiek contact toestaan?

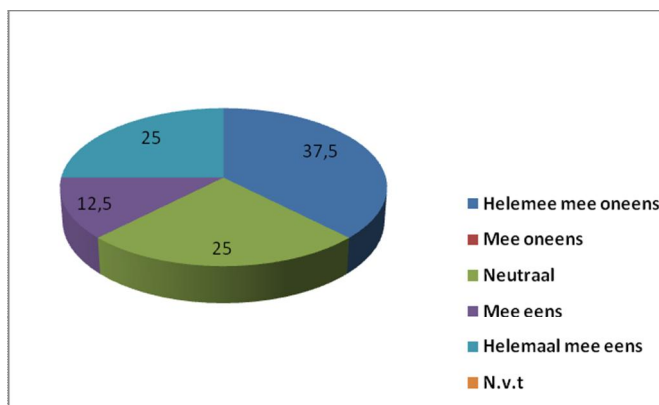
In figuur 3.3 is te zien dat het geslacht van de hulpverlener voor de 75 procent van de ondervraagde ouders niet van invloed is op de mate waarin zij fysiek contact tussen de begeleider en het kind toestaan. Een kwart van de ondervraagde ouders geeft aan dat het geslacht van de begeleider wel van invloed op de mate waarin zij fysiek contact tussen de begeleider en het kind toestaan.

Figuur 3. 3

14. Is de achtergrond van de begeleider (vaste kracht of student collega) van invloed op de mate waarop ouders fysiek contact toestaan?

Bij paragraaf 3.2.9 staat ook al uitgewerkt dat de studieachtergrond van de begeleider voor ouders van invloed kan zijn op de mate waarop fysiek contact tussen het kind en de begeleider wordt toegestaan. In figuur 3. Is terug te zien dat 25 procent aangeeft het helemaal met de stelling eens te zijn, 12,5 procent is het er gewoon mee eens. 37,5 procent van de ouders geeft aan dat het hen wel degelijk uitmaakt of een ervaren begeleider fysiek contact heeft met het kind of een collega student. Het gaat hier waarschijnlijk om de facetten veiligheid en verantwoordelijkheid wat ouders meer vertrouwen geeft bij de vaste begeleiders.

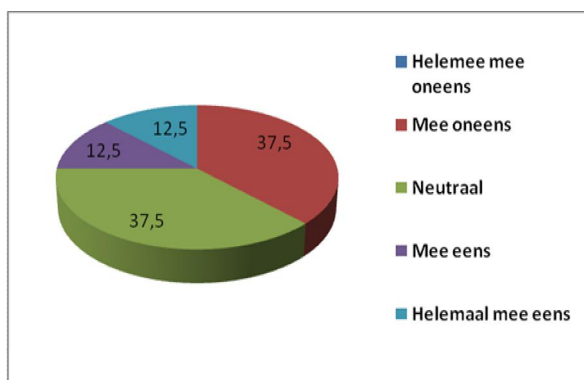
Figuur 3. 4

15. Hoe staan ouders tegenover pedagogische sensitiviteit, mogen de begeleiders op hun gevoel afgaan of moeten zij zich aan 'de regels' houden?

Wanneer gekeken wordt naar figuur 3.5 kunnen we de conclusie trekken dat 37.5 procent van de ondervraagden ouders neutraal heeft gestemd op de stelling 'De begeleider moet handelen vanuit het gevoel dat het bij het kind en de situatie heeft en niet vanuit 'de regels'.

Een verklaring voor het neutraal stemmen kan zijn dat ouders vinden dat het per situatie afhankelijk is. Ze kunnen hiermee aangeven dat begeleiders in een situatie wel op hun intuïtie en gevoel af mogen gaan maar dat ze zich hierbij wel aan de regels van de organisatie moeten houden. Nog eens 25= 12,5+12,5 procent geeft aan het (helemaal) eens te zijn met de stelling. De conclusie kan dus getrokken worden dat ruim de helft van de ondervraagde ouders positief staan tegenover pedagogische sensitiviteit dat inhoudt dat de begeleider naar haar gevoel en intuïtie mag luisteren maar dat de begeleiders zich wel aan de algemene basisregels moet houden. Daarnaast is er ook een redelijk hoog percentage 37,5 procent van de ondervraagde ouders die

aangeven het helemaal niet eens te zijn met de stelling. Zij geven hiermee aan dat ze vinden dat begeleiders puur vanuit de regels moeten handelen en er geen plek is voor uitzonderingen.

Figuur 3.5

4.2 BETROUWBAARHEID EN VALIDITEIT

De kwaliteit van een operationalisatie, vastgelegd in een onderzoeksinstrument, wordt uitgedrukt met de begrippen, betrouwbaarheid en validiteit van de operationalisering (Harinck, 2009). Het is bij onderzoek dus belangrijk om na te gaan hoe betrouwbaar de metingen zijn. We spreken hier over een kleinschalig praktijkonderzoek waaraan 16 deelnemers hebben meegedaan. Hierdoor kunnen we niet spreken over onderzoek dat representatief is voor de hele doelgroep. Echter kunnen we wel kijken wat de betrouwbaarheid en validiteit is van het onderzoek.

4.2.1 BETROUWBAARHEID

Wanneer gekeken wordt naar de opzet van dit onderzoek en de manier waarop de data is verzameld en geanalyseerd kan wel geconcludeerd worden dat er een redelijk hoge mate van betrouwbaarheid is.

De opgestelde vragenlijst is, voordat deze is opgestuurd of gemaild naar de ondervraagden, kritisch bekeken door diverse critical friends en de manager van boba. De verkregen feedback is verwerkt in de vragenlijst en vervolgens is deze opgestuurd naar 3 proefpersonen. De proefpersonen hebben de vragenlijst ingevuld en onduidelijkheden kenbaar gemaakt aan de onderzoeker waarna een volgende aanpassingsronde volgde. Uiteindelijk is de vragenlijst per post verstuurd aan alle ouders en per email aan collega's en het management.

Na het invoeren van de verkregen data zijn alle gegevens 2 maal gecontroleerd en zijn er diverse steekproeven uitgevoerd om na te gaan of alles correct was ingevoerd. Bij het analyseren is er gebruik gemaakt van aantallen en percentages. Omdat het om een kleine onderzoeksgroep gaat is in de grafieken gebruik gemaakt van aantallen en niet van percentages. Echter kunnen de grafieken bij een vluchtige blik een vertekend beeld geven doordat de drie onderzoeksgroepen een verschillend aantal deelnemers telt.

Doordat de vragenlijsten zijn opgestuurd zijn de ondervraagden in de gelegenheid gesteld de vragenlijst op een eigen gewenst moment in te vullen, ook zijn zij niet beïnvloed door de onderzoeker zoals met een interview wel eens het geval kan zijn. Omdat er sprake is van een 'mixed- methode' onderzoek is er naast de stellingen ook ruimte ingevoegd waar de ondervraagden in de gelegenheid zijn gesteld aanvullende opmerkingen te plaatsen. Hierdoor kunnen antwoorden eventueel worden gemotiveerd wat weer gunstig is voor de betrouwbaarheidsgraad.

4.1.2 VALIDITEIT

Validiteit is de mate waarin wordt gemeten wat je ook beoogt te meten (Goede, 2001). Om na te gaan of er daadwerkelijk is gemeten wat de onderzoeker (ikzelf) beoogden te meten wordt er teruggekeken naar de onderzoeksvraag.

Waar liggen volgens ouders en de werknemers van Boba, de grenzen bij ondersteunend fysiek contact en affectief contact, dat tijdens weekendopvang kan ontstaan, tussen begeleiders en kinderen tussen de 4-10 jaar met ASS en een gemiddelde intelligentie?

Doordat er gebruik is gemaakt van een triangulatie is er informatie via meerdere gegevensbronnen binnenkomen en is de mening van verschillende groepen gemeten: Ouders die wel gebruik maken van de weekendopvang, ouders die geen gebruik maken van de weekendopvang, collega's en het management.

HOOFDSTUK 5:EVALUATIE

In dit hoofdstuk vindt een korte terugblik plaats op het verloop van het onderzoek. Er wordt gekeken naar de verschillende fasen die ik als onderzoeker heb doorlopen. Daarnaast wordt er aandacht besteed aan de overeenkomsten en verschillen tussen de hypothesen en uiteindelijke resultaten. Tot slot wordt de doelstelling/betekenis van het onderzoek omschreven en is er ruimte voor de onderzoeker om haar mening als autismespecialist te geven.

5.1 EVALUATIE VAN MIJN ONDERZOEKSPROCES

5.1.1 KORTE TERUGBLIK

Het onderzoek is opgezet om achter de volgende vraag te komen

Waar liggen volgens ouders en de werknemers van Boba, de grenzen bij ondersteunend en affectief fysiek contact en pedagogische sensitiviteit, dat tijdens weekendopvang kan ontstaan, tussen begeleiders en kinderen in de leeftijd van 4-10 jaar met ASS en een gemiddelde intelligentie?

Om een goede en effectieve vragenlijst te ontwikkelen is bij de collega's van de weekendopvang geïnventariseerd tegen welke dingen zij aanlopen en waar zij graag meer duidelijk over zouden willen hebben. De onderzoeker heeft hierdoor input voor het onderzoek kunnen verzamelen. Om een goede heldere vragenlijst te ontwikkelen heeft de onderzoeker verschillende fasen doorlopen.

Uiteindelijk is er een goede representatieve vragenlijst ontwikkeld die door de drie onderzoeksgroepen is ingevuld: ouders, collega's en het management. De data zijn verwerkt en geanalyseerd en de deelvragen zijn beantwoord waaruit conclusies kunnen worden getrokken. Dit zal in de volgende alinea aan de orde komen.

5.1.2 OVEREENKOMSTEN EN VERSCHILLEN HYPOTHESEN EN RESULTATEN

Aan de hand van de deelvragen en de aanwezige kennis en ervaringen zijn er voorafgaand aan het onderzoek een aantal hypothesen gevormd. Inmiddels zijn de resultaten verwerkt en geanalyseerd en kan er gekeken worden of de hypothesen kloppen.

1. Ondersteunende aanrakingen worden door alle onderzoeksgroepen meer geaccepteerd dan affectieve aanrakingen.

Wanneer ik kijk naar de onderzoeksresultaten en beantwoorde deelvragen kan er geconcludeerd worden dat ondersteunende aanrakingen meer worden geaccepteerd dan affectieve aanrakingen. Bij ouders en collega's gaat het om een klein verschil, bij het management is een groot verschil te zien in de acceptatie tussen ondersteunende en affectieve aanrakingen.

2. Aanrakingen tijdens het wassen/ afdrogen van het geslachtsdeel is voor de helft van de ondervraagde grensoverschrijdend.

Ondersteunde aanrakingen bij wassen en afdrogen van het geslachtsdeel van het kind wordt door veel van de ondervraagden (meer dan de helft) als grensoverschrijdend gedrag gezien. Het blijft een beladen en moeilijk onderwerp waar duidelijke afspraken en regels over gemaakt moeten worden.

3. Het management kijkt kritischer naar affectieve aanrakingen dan ouders en collega's.

Dit is een opvallend verschil dat inderdaad naar voren komt in de conclusie hoe het management tegen affectieve aanrakingen aan kijkt. De mogelijke verklaring hiervoor is terug te vinden in voorgaand hoofdstuk.

4. Het geslacht van de begeleider is voor ouders van invloed op het toegestane fysieke contact.

De gestelde hypothese klopt niet, een kwart van de ouders geeft aan dat het geslacht van de begeleider van invloed is op het toegestane fysieke contact. De overige grote groep ondervraagde ouders geeft aan dat het geslacht hier helemaal niet van invloed op is.

5. Er wordt geen onderscheid gemaakt in aanrakingen tussen vaste begeleidster en collega studenten.

Collega's en het management denken er inderdaad zo over. Onder de ondervraagde ouders zijn er slechts enkele ouders die aangeven dat het wel van invloed is.

6. Ouders laten meer fysiek contact toe bij kinderen zonder ASS dan kinderen met ASS.

Bovenstaande hypothese klopt niet. Zoals eerder in het onderzoek naar voren is gekomen en in de volgende paragraaf ook weer wordt benoemd heeft het autisme geen invloed op het toegestane fysieke contact.

5.2 DOELSTELLINGEN/ BETEKENIS VAN HET ONDERZOEK

Zoals in de inleiding ook al staat vermeld is er steeds meer handelingsverlegenheid ontstaan bij begeleidsters met betrekking tot het aanraken van kinderen tijdens weekendopvang. Het is voor de begeleidsters niet duidelijk hoe ouders tegenover aanrakingen staan tussen begeleidsters en kinderen. Dit onderzoek heeft ervoor gezorgd dat begeleidster een beeld kunnen vormen hoe ouders, andere collega's en het management staan tegenover diverse ondersteunende en affectieve aanrakingen. Dit draagt bij aan een stukje duidelijkheid op de werkvloer daarnaast kan het management aan de hand van de resultaten van het onderzoek en daaruit vloeiende aanbevelingen regels en afspraken vastleggen die kunnen worden opgenomen in een gedragscode. Op deze manier kan de handelingsverlegenheid van de begeleidsters worden gereduceerd.

Een subdoel van het onderzoek was om te kijken of het autisme van het kind invloed heeft op de mate waarop ouders fysiek contact toestaan. Iedere vraag was daarom ook gesplitst in een A en B vraag. A was gericht op kinderen in het algemeen en B op het specifieke kind met autisme. Tijdens het verwerken van de data kwam duidelijk naar voren dat het autisme van het kind niet van invloed was op de mate waarop ouders fysiek contact toestaan. Wel gaven ouders soms aan dat hun kind met autisme het niet fijn vond om te knuffelen echter vonden ze wel dat begeleidsters wel een knuffel mocht geven aan andere kinderen met autisme mits zij dit wel fijn vonden.

HOOFDSTUK 6: AANBEVELINGEN

Tijdens de analyse van de data, het beantwoorden van de deelvragen en het schrijven van de conclusies kunnen er diverse aanbevelingen worden gegeven. In dit hoofdstuk zullen er op diverse gebieden aanbevelingen worden gegeven. Aanbevelingen bij het schrijven van het protocol, aanbevelingen voor collega's op de werkvloer en suggesties voor eventueel verder onderzoek.

6.1 AANBEVELINGEN VOOR HET PROTOCOL

1. Om te zorgen dat collega's tijdens de weekendopvang rekening kunnen houden met de grenzen van ouders zou ik als onderzoeker aanbevelen om het ouderdeskundig verslag uit te breiden met een aantal vragen. Het gaat dan om aanrakingen die in het onderzoek bij meer dan de helft van de ondervraagde ouders naar voren zijn gekomen als 'grensoverschrijdend' of waarbij kanttekeningen zijn geplaatst dat ouders het fijn vinden als er eerst wordt overlegd. De volgende vragen zouden aan het ouderdeskundig verslag kunnen worden toegevoegd.

- Mag de begeleidster het geslachtsdeel van uw kind wassen en afdrogen? (indien uw kind dit niet zelfstandig kan)
- Vindt u het fijn als de begeleidster uw kind een kus geeft voor het slapen gaan?

In hoofdstuk 3 paragraaf 3.3.3 is te lezen dat er nog meer vragen zijn waar ouders hun grenzen aangeven, deze vragen kunnen achterwege gelaten worden in het ouderdeskundig verslag omdat naast ouders ook collega's en het management duidelijk aangeven dat dit grensoverschrijdend gedrag is.

2. Het is belangrijk om bepaalde definities uit te werken zodat het voor iedereen duidelijk is wat er wel en niet is toegestaan en wat er van de begeleidsters wordt verwacht. Het gaat hierbij om de volgende definities: knuffelen, stoeien, kietelen, wassen en afdrogen van het geslachtsdeel.

6.2 AANBEVELINGEN VOOR COLLEGA'S

Aan collega's van de weekendopvang is aan te bevelen om goed met ouders te communiceren welk contact zij wel en niet toestaan. In het ouderdeskundig verslag is veel informatie over het kind terug te lezen. Mochten er echter onduidelijkheden zijn is het belangrijk deze altijd na te vragen in het telefoongesprek met ouders voorafgaand aan het weekend.

Wanneer de begeleidster twijfelt over bepaalde fysieke aanrakingen is het goed om altijd bij collega's na te vragen hoe zij hiermee omgaan. Daarnaast is het belangrijk om affectieve fysieke aanrakingen af te bakenen, wanneer een kind de hele dag door wil knuffelen kunnen er duidelijke afspraken gemaakt worden dat het kind bijvoorbeeld (afgestemd op de leeftijd en de behoefte van het kind) 4 keer per dag met de begeleidster mag knuffelen.

6.3 SUGGESTIES VOOR EVENTUEEL VERDER ONDERZOEK

Bij het analyseren van de data heb ik de conclusie getrokken dat er een duidelijke verschil te zien is tussen de grenzen van collega's/ ouders en het management. Deze discrepantie is te verklaren doordat ouders en collega's echt met het kind bezig zijn en de situatie echt meemaken. Het management volgt alles 'van achter de schermen'. Voordat het protocol wordt opgesteld kan er vanuit het management een observatie gedaan worden tijdens de weekendopvang. Door te observeren bekijkt het management de verschillende situaties ook vanuit een ander referentiekader wat ervoor kan zorgen dat de meningen over grenzen meer gelijk worden getrokken. Echter blijft het management wel (eind)verantwoordelijk voor alles wat er gebeurt en zijn duidelijke 'strengere' richtlijnen een logisch gevolg.

Het onderzoek is gericht geweest op kinderen tussen de 4-10 jaar. Echter verzorgt Boba ook weekendopvang aan jongeren in de leeftijd van 11-21 jaar. Voor deze doelgroep gelden vaak weer andere regels, zeker naarmate het kind ouder wordt en in de puberteit raakt is het belangrijk om bij fysiek contact duidelijke grenzen aan te geven. Om het onderwerp fysiek contact in een compleet protocol te verwerken is het aan te bevelen ook een onderzoek te doen naar de grenzen van ouders, collega's en het management bij een oudere doelgroep.

NAWOORD

In het nawoord zal besproken worden wat de betekenis van het onderzoek is voor; de ondervraagden, de organisatie en mijn eigen handelen.

DE ONDERVRAAGDEN

Ik denk dat het invullen van de vragenlijst alle ondervraagden bewuster heeft doen stilstaan bij fysiek contact tussen begeleider en kinderen. Alle ondervraagden zijn hun grenzen gaan verkennen, wat staan zij toe en waar ligt hun grens?

De drie onderzoeksgroepen (ouders, collega's en het management) zullen door de verschillende rollen en functies die zij hebben vanuit een ander referentiekader naar de vragenlijst hebben gekeken. Daarnaast spelen natuurlijk de eigen ervaringen, normen en waarden en rol bij het invullen van de vragenlijst.

DE ORGANISATIE, BOBA

Het onderzoek is gericht geweest op de weekendopvang van Boba. De ondervraagden zijn werknemers binnen Boba of klanten. De resultaten en aanbevelingen van het onderzoek bieden Boba handvatten voor het opstellen van richtlijnen en het verder uitvoeren van onderzoek. Wanneer er richtlijnen worden opgesteld zal iedereen hier op de langere termijn baat bij hebben in het begin kan het zo zijn dat het voor sommige collega's een omschakeling is om zich aan de richtlijnen te houden.

MIJN EIGEN DAGELIJKS HANDELEN

Zoals in mijn persoonlijke reflectie en evaluatie ook naar voren zal komen heeft het onderzoek mij bewuster doen stilstaan bij fysiek contact tussen mij als begeleider en het kind. De participerende observatie heeft mij doen inzien dat het moeilijk en vrijwel onmogelijk is om regels op te stellen met betrekking tot fysiek contact. Fysiek contact is altijd contextgebonden en kindafhankelijk. Vanuit dit oogpunt is het moeilijk om regels op te stellen maar des te belangrijker is het om richtlijnen aan te geven. Het begrip 'pedagogische sensitiviteit' was 8 maanden geleden nieuw voor mij maar is inmiddels niet meer weg te denken uit mijn woordenboek. Als begeleider ga ik vrijwel altijd eerst de zes stappen van Mark na voordat er fysiek contact plaats vindt (Mark, 2000). Dit deed ik voorheen ook maar toen een stuk onbewuster.

PERSOONLIJKE REFLECTIE EN EVALUATIE

In dit hoofdstuk zal ik terugblikken op de betekenis van het master-onderzoek. Wat heeft het onderzoek voor mij betekend en welke invloed heeft het gehad op mij als persoon, beroepsbeoefenaar en autismespecialist?

Naast onderzoeker behoor ik ook tot een van de ondervraagde collega's van dit onderzoek en heb ik ook mijn mening als autismespecialist en begeleidster van de weekendopvang laten gelden.

Als persoon...

In het begin had ik last van enige opstartproblemen en kon ik mezelf moeilijk motiveren aan de slag te gaan. Dit had deels te maken met persoonlijke omstandigheden en deels met de onduidelijkheid van de opzet van het onderzoek en de grote ruimte aan 'vrijheid'. Ik heb de afgelopen maanden gemerkt dat ik zichtbaar beter werk 'onder druk'. Wanneer de deadlines in zicht komen kan ik voor mezelf een planning maken en me hier ook aan houden. De eerste maanden werden er naar mijn idee weinig deadlines gesteld en werden er steeds kleine stapjes genomen, dit in combinatie met de onduidelijkheid, die voor mij rondom het onderzoek heerste, heeft eraan bijgedragen dat het veel energie kostte om mezelf aan het werk te zetten. In die tijd ben ik veel in mijn hoofd bezig geweest met het onderzoek maar kreeg ik het niet voor elkaar iets op papier te zetten. Vanaf maart- april heeft er een ommekeer plaatsgevonden. Na het goed afronden van de overige modules kon ik mijn aandacht volledig richten op het afstuderen en kreeg ik er steeds meer plezier in. Na 3 maanden hard te hebben doorgewerkt kan ik zeggen dat ik trots ben op het eindresultaat, ik voel mij voldaan en begrijp niet waarom ik de eerste maanden zo onzeker over was. Ik ben trots op mezelf als persoon, trots dat ik als 23 jarige jong volwassen vrouw mijn doel heb bereikt en er nog een hele loopbaan voor me ligt.

Als beroepsbeoefenaar...

Het onderzoek heeft een positief effect gehad op de ontwikkeling van mezelf als beroepsbeoefenaar. Voordat ik startte met het onderzoek was ik werkzaam in het Bobahuis en in de thuisbegeleiding, settings waarin weinig fysiek contact voorkomt daarnaast stond ik vaak niet zo bewust stil bij het fysieke contact dat er plaats vond tussen mij als begeleidster en het kind. Om mij optimaal in het onderzoek te kunnen verdiepen heb ik een participerende observatie gedaan en heb ik een weekend in de weekendopvang gewerkt. Dit heeft mijn ogen doen openen en laten inzien dat er veel fysiek contact kan plaatsvinden en dat het erg belangrijk is om hier richtlijnen voor te maken omdat regels eigenlijk onmogelijk zijn. Fysiek contact gaan hand in hand met de context de situatie.

Het onderzoek heeft mij een andere en bewustere kijk gegeven op fysiek contact met kinderen. Ik ben zelf ook een type dat wel van knuffelen houdt (echter alleen wanneer dit vanuit het kind komt), en liet het dan in het begin ook toe dat een kind veel wilde knuffelen. Wanneer ik hier op een later moment op reflecteerde kwam ik tot de conclusie dat het toch niet goed is om het vele knuffelen toe te staan en zo in stand te houden. Het kind moet ook leren wat gepaste momenten zijn en dat het niet ten alle tijden kan knuffel, zeker het kind met autisme heeft hierin duidelijkheid nodig. Vanuit dit oogpunt heb ik bij dit kind een knuffellimiet gesteld, hij mocht 5 keer per dag even 10 sec knuffelen, de momenten mocht hij zelf uitkiezen waardoor het toch een spontane reacties is gebleven.

Na de afronding van het onderzoek kan ik ook de conclusie trekken dat mijn referentiekader is verbreed. De eerste stap was die van het Bobahuis en de thuisbegeleiding naar de weekendopvang, zoals hierboven beschreven. Daarnaast heb ik ook inzicht gekregen in de visie en mening van ouders, collega's en het management en begrijp ik dingen beter zoals de kritische blik van het management met betrekking tot fysiek contact.

Als autismespecialist....

Ik heb de afgelopen maanden geleerd om onderzoek te doen, in het begin was dit voor mij even zoeken naar de manier die bij mij paste maar uiteindelijk kan ik zeggen dat ik het erg leuk en interessant vond om onderzoek te doen. Interessant omdat ik via dit onderzoek inzicht heb gekregen in de meningen en visies van collega's, ouders (onze klanten) en het management.

Door mijn literatuuronderzoek is maar weer benadrukt hoe belangrijk het is om eerst na te gaan wat de behoefte is van het individuele kind. Het begrip pedagogische sensitiviteit omschrijft erg mooi hoe je dit als beroepsopvoeder en autismespecialist kunt doen, inspelen op de behoefte van het kind. Zeker bij kinderen met autisme is het van belang om eerst na te gaan of zij hyper- of hypogevoelig zijn voordat er aanrakingen plaatsvinden.

Het geeft een heerlijk gevoel om mijn studie als autismespecialist te hebben afgerond! Het geeft mij energie en stelt mij in staat om alle opgedane kennis uitgebreid in de praktijk te gaan uittesten.

Daarnaast heb ik weer een doel voor mezelf behaald en is het tijd voor het opstellen van nieuwe doelen. Dat ik met mensen met ASS wil blijven werken is een ding wat zeker is maar wat ik precies wil is nog even de vraag. De woorden **Onderwijs & Eigen praktijk** komen wel vaak voorbij wanneer ik nadenk over mijn toekomst als autismespecialist.

LITERATUURLIJST

BOEKEN EN ARTIKELEN

- Baarde, D. B. de Goede, M.P.M. (2001). *Basisboek Methoden en Technieken*. Houten: Wolters-Noordhoff.
- Berckelaer- Onnes, I. (2008). Autisme: van beeldvorming naar evidence- based (be) handelen: een proces in ontwikkeling. *Wetenschappelijk tijdschrift autisme*, 45-57
- Berckelaer-Onnes, I. (2002). Autisme in een notendop. *Logopedie en Foniatrie* , 225-230.
- Berckelaer - Onnes I, Weber C en Aerts, C. (1997). Autisme...en dan?!. *Engagement, speciaal deel 1*, december
- Bogdashina, O. (2004). *Waarnemingen en zintuiglijke ervaringen bij mensen met autisme en aspergersyndroom*. Antwerpen: Garant.
- Harinck, F. (2009). *Basisprincipes Praktijkonderzoek*. Antwerpen-Apeldoorn: Garant.
- Leijssen, M. (2000). Lichamelijk contact: een gevoelige beroepsethische kwestie. *Tijdschrift Klinische Psychologie* , 138-143.
- Mark, K. M. (2008). Pedagogische sensitiviteit en het aanraken van kinderen. *Tijdschrift voor Orthopedagogiek* , 405-417.
- Peeters, T. (1994). *Autisme van begrijpen tot begeleiden*. Antwerpen-Baarn: Hadewijch.
- Pichal, B. (n.d.). *Autisme en cognitie*
- Ploeg, J.D. van der (2005). *Gedragsproblemen. Ontwikkelingen en risico's*. 8^e druk. Rotterdam: Lemniscaat
- Vermeulen, P. (2007). *Dit is de titel*. Gent: Epo.
- Vermeulen, P. (2007). Contextblindheid. *Wetenschappelijk tijdschrift Autism* , 92-102.
- Vermeulen, P. (2005). *Een gesloten boek*. Leuven: Acco.

HOORCOLLEGES

- Bailly, J. (2008, december). Hoorcollege Fontys OSO, omgaan met moeilijk gedrag 1. Rotterdam.
- Verpoorten, R. (2009, maart) Hoorcollege Fontys OSO, ondersteunende communicatie. Tilburg

WEBSITES

<http://www.onderwijsweb.nl/dossiers/pedagogischesensitiviteit/Pages/Voorbijdetail.aspx>

BIJLAGE 1

De ethische kant van fysiek contact

Naam:

Leeftijd van uw kind:

Diagnose:

Geslacht:

Maakt wel/geen * gebruik van de weekendopvang binnen Boba

*doorhalen wat niet van toepassing is

Boba wil haar dienst 'weekendopvang' optimaliseren. Het komende jaar wordt er veel aandacht besteed aan de optimalisering van de verschillende facetten die in de weekendopvang naar voren komen.

Deze vragenlijst is erop gericht om uw **ethische kijk** op fysiek contact tijdens de weekendopvang tussen de begeleiders (de vragen zijn enkel gebaseerd op vrouwelijk begeleiders) en kinderen, in de leeftijd van 4-10 jaar, in kaart te brengen. Alle vragen worden tweemaal gesteld. De eerste vraag is gericht op uw mening over fysiek contact tussen begeleiders en kinderen in het algemeen, het betreft dus niet alleen uw eigen kind maar ook kinderen zonder autisme. De tweede vraag is specifiek gericht op fysiek contact tussen begeleiders en uw kind met autisme. Onderaan elk thema heeft u de ruimte om uw keuzes eventueel te motiveren.

Doel van de vragenlijst: Het onderzoeken van de ethische kwestie waar voor u als ouders de grens ligt bij fysiek contact tussen kinderen/uw kind en begeleiders. U hoeft hier geen rekening te houden met de zelfredzaamheid van uw kind en doelen die u wilt bereiken. Het antwoord is puur gericht op uw ethische grens.

Hoe beoordeelt u de volgende stellingen op een schaal van 1 tot 5, waarbij geldt dat :

- 1 = helemaal mee oneens
- 2 = mee oneens
- 3 = neutraal (Niet oneens maar ook niet eens)
- 4 = mee eens
- 5 = helemaal mee eens
- 6 = niet van toepassing (De stelling is niet van toepassing op mijn kind)

Graag aankruisen wat van toepassing is.

1=helemaal mee oneens---2=mee oneens---3=neutraal (niet oneens maar ook niet eens)---4=mee eens---5=helemaal mee eens---6=niet van toepassing (De stelling is niet van toepassing op mijn kind)

Naar bed gaan	1	2	3	4	5	6
1a: De begeleider mag het kind instoppen voor het slapen gaan	☐	☐	☐	☐	☐	☐
1b: De begeleider mag uw kind instoppen voor het slapen gaan	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2a: De begeleider mag het kind voor het slapen gaan een kus op de wang geven	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2b: De begeleider mag uw kind voor het slapen gaan een kus op de wang geven	☐	☐	☐	☐	☐	☐
3a: De begeleider mag bij het kind op bed gaan zitten tot het kind in slaap valt	☐	☐	☐	☐	☐	☐
3b: De begeleider mag bij uw kind op bed gaan zitten tot het kind in slaap valt	☐	☐	☐	☐	☐	☐
4a: De begeleider mag het toe staan wanneer het kind bij haar in bed kruipt	☐	☐	☐	☐	☐	☐
4b: De begeleider mag het toe staan wanneer uw kind bij haar in bed kruipt	☐	☐	☐	☐	☐	☐
opmerkingen:						

1=helemaal mee oneens---2=mee oneens---3=neutraal (niet oneens maar ook niet eens)---4=mee eens---5=helemaal mee eens---6=niet van toepassing (De stelling is niet van toepassing op mijn kind)

[illegible]

1=helemaal mee oneens---2=mee oneens---3=neutraal (niet oneens maar ook niet eens)---4=mee eens---5=helemaal mee eens---6=niet van toepassing (De stelling is niet van toepassing op mijn kind)

opmerkingen:

Persoonlijke verzorging

	1	2	3	4	5	6
15a: De begeleider mag het kind ondersteunen bij een toiletbezoek	☐	☐	☐	☐	☐	☐
15b: De begeleider mag uw kind ondersteunen bij een toiletbezoek	☐	☐	☐	☐	☐	☐
16a: De begeleider mag medicatie in de vorm van zalf bij het kind aanbrengen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
16b: De begeleider mag medicatie in de vorm van zalf bij uw kind aanbrengen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
17a: De begeleider mag het kind insmeren met zonnebrand	☐	☐	☐	☐	☐	☐
17b: De begeleider mag uw kind insmeren met zonnebrand	☐	☐	☐	☐	☐	☐

opmerkingen:

1=helemaal mee oneens---2=mee oneens---3=neutraal (niet oneens maar ook niet eens)---4=mee eens---5=helemaal mee eens---6=niet van toepassing (De stelling is niet van toepassing op mijn kind)

32a: De begeleider en het kind mogen dicht tegen elkaar aan op de bank zitten	☐	☐	☐	☐	☐	☐
32b: De begeleider en uw kind mogen dicht tegen elkaar aan op de bank zitten	☐	☐	☐	☐	☐	☐
33a: De begeleider mag het kind op schoot nemen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
33b: De begeleider mag uw kind op schoot nemen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
opmerkingen:						

[illegible]

